

Rapport från Centrum för lärande och undervisning

NR 6:2005

Diskussionsforum i en lärplattform

- ett socialt och kunskapsmässigt stöd för distansstudenter

Anita Eklöf

Diskussionsforum i en lärplattform

- ett socialt och kunskapsmässigt stöd för distansstudenter

Anita Eklöf

FÖRORD

Föreliggande rapport har utförts som en 20-poängs magisteruppsats. Uppsatsen har ingått som en del i påbyggnadsprogrammet Informations- och kommunikationsteknologi och lärande 40 poäng vid IT-universitetet i Göteborg. Rapporten har även tryckts som magisteruppsats vid IT-universitetet i Göteborg, där med rapportnummer 2005:61.

Mitt arbete med uppsatsen har varit en process som har pågått under en längre tid och det är många i min omgivning som på olika sätt har gett mig stöd i mitt arbete. Jag räknar inte upp alla med namn här, det finns risk att jag inte får med alla som borde vara med.

Tack

- Anita Mattsson – min handledare som har gett mig goda råd, hjälp och uppmuntrande ord efter genomläsningar. Tack för en bra handledning.
- Ni informanter som generöst har ställt upp med er tid och delat med er av all er erfarenhet under intervjuerna. Utan er hade det inte blivit någon studie.
- Ni studenter som lät mig citera era inlägg på diskussionsforum.
- Institutionen och inblandade lärare som lät mig utföra studien på en av era utbildningar. Ett speciellt tack till den lärare som hjälpte mig med att ta fram förslag på lämpliga studenter.
- Alla ni andra som på olika sätt har ställt upp och bidragit till att det har varit möjligt för mig att genomföra denna studie.

Ett stort och hjärtligt tack till er alla!

INNEHÅLL

FÖRORD

SAMMANFATTNING	7
1 INTRODUKTION	9
1.1 PROBLEMOMRÅDE	10
2 LITTERATURÖVERSIKT	10
2.1 DISTANSUTBILDNING, ASYNKRON OCH SYNKRON	11
2.2 DISTANSUTBILDNING MED HJÄLP AV IKT	11
2.2.1 Lärplattform	12
2.2.2 <i>Känslor förknippade med att studera på distans</i>	13
2.3 DISKUSSIONSFORUM	14
2.3.1 <i>Användande av diskussionsforum i utbildningssammanhang</i>	15
2.3.2 <i>Diskussionsforums sociala karaktär</i>	17
2.4 KOLLABORATIVT LÄRANDE	19
2.5 DEN STUDERADE UTBILDNINGEN	20
2.6 LUVIT	20
2.6.1 <i>LUVITs diskussionsforum</i>	21
3 PROBLEMPRECISERING OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	22
4 SYFTE	23
5 TEORETISKT PERSPEKTIV	23
5.1 COMMUNITIES OF PRACTICE	23
5.1.1 <i>Innebörd</i>	24
5.1.2 <i>Gemenskap</i>	25
5.1.3 <i>Praktik</i>	26
5.1.4 <i>Identitet</i>	27
5.1.5 <i>Virtuella gemenskaper</i>	28
6 METOD	29
6.1 INFORMANTER	30
6.2 GENOMFÖRANDE	31
6.2.1 <i>Intervjuer</i>	31
6.2.2 <i>Inlägg på diskussionsforum</i>	32
6.3 ANALYS	32
7 RESULTAT OCH DISKUSSION	33
7.1 UPPLEVELSE AV ATT ANVÄNDA DISKUSSIONSFORUM	33
7.1.1 <i>Hur kommunikationen sker</i>	33
7.1.2 <i>Användning av diskussionsforum</i>	37
7.1.3 <i>Rädsla</i>	42

7.2	DISKUSSIONSFORUM SOM GEMENSAMHETSSKAPARE OCH SOCIALT STÖD.....	44
7.2.1	<i>Känslan av gemenskap och hur gemenskap skapas.....</i>	44
7.2.2	<i>Stöd för varandra.....</i>	50
7.3	DISKUSSIONSFORUMS ROLL FÖR LÄRANDET	54
7.3.1	<i>Obligatoriska inlägg.....</i>	54
7.3.2	<i>Reflektion och bearbetning.....</i>	56
7.3.3	<i>Möjligheter och begränsningar.....</i>	59
8	GENERELL DISKUSSION.....	61
8.1	UPPLEVELSE AV ATT ANVÄNDA DISKUSSIONSFORUM.....	61
8.2	DISKUSSIONSFORUM SOM GEMENSAMHETSSKAPARE OCH SOCIALT STÖD.....	63
8.3	DISKUSSIONSFORUMS ROLL FÖR LÄRANDET	66
9	SLUTSATS.....	69
10	REFERENSER.....	71
BILAGA 1.....	74	
	ANHÅLLAN OM TILLSTÅND	74
BILAGA 2.....	75	
	MEDDELAS FÖR KÄNNEDOM	75
BILAGA 3.....	76	
	INFORMATION TILL STUDENTER OM LUVITSTUDIE	76
BILAGA 4.....	77	
	INFORMATIONSBREV TILL LÄRARE OM LUVITSTUDIE.....	77
BILAGA 5.....	78	
	INFORMATIONSBREV TILL INFORMANTER.....	78
BILAGA 6.....	79	
	INTERVJUGUIDE	79
BILAGA 7.....	80	
	FÖRFRÅGAN OM ANVÄNDNING AV INLÄGG I DISKUSSIONSFORUM.....	80
ENGLISH SUMMARY	81	

SAMMANFATTNING

Distansutbildning med stöd av IKT har ökat de senaste åren i Sverige. Studenter som studerar på distans kan uppleva sig som isolerade och att de inte har några studiekamrater att diskutera med. Vid distansutbildningar brukar en lärplattform användas och i lärplattformen finns olika verktyg som stöd för kommunikationen. Diskussionsforum är ett sådant verktyg som oberoende av tid och rum möjliggör kommunikation mellan lärare och studenter liksom studenter emellan.

Studiens syfte var att studera hur användning av diskussionsforum kan främja studierna för distansstudenter. I studien besvarades frågorna: Hur kan användning av diskussionsforum i en lärplattform överbrygga en eventuell känsla av övergivenhet och avsaknad av kamratstöd? Hur upplever distansstudenter användandet av diskussionsforum i sina studier? Hur kan diskussionsforum utgöra ett socialt stöd för studenterna? Hur påverkar användandet av diskussionsforum studenternas upplevelse av lärandet? Semi-strukturerade intervjuer har utförts med åtta studenter som läser en distansutbildning på halvfart och som använder lärplattformen LUVIT.

Resultatet visade att diskussionsforum utgör ett socialt stöd för distansstudenter. Studenterna kan via diskussionsforum skapa och upprätthålla en gemenskap vilket gör att de inte behöver känna sig ensamma i sina studier eller med sina frågor. Diskussionsforum utgör också ett stöd för inhämtandet av själva kunskapsmassan. Diskussioner på diskussionsforum gör att studenterna måste reflektera över och bearbeta litteraturen, skriva ner sina tankar och åsikter vilket gynnar lärandet. Diskussioner på diskussionsforum upplevs som arbetskrävande. Användning av diskussionsforum kommer inte igång av sig självt utan läraren måste tidigt i kursen erbjuda studenterna möjlighet att lära sig använda diskussionsforum på ett aktivt sätt. Att skapa mindre grupper som har egna diskussionsforum skapar förutsättningar för en bättre gemenskap som också gynnar lärandet.

1 INTRODUKTION

Livslångt lärande har blivit ett begrepp som används mer och mer. Livslångt lärande definieras av Europeiska kommissionen (2001) som:

all inlärningsverksamhet som företas under livets gång och som syftar till att förbättra kunskaper, färdigheter och kvalifikationer ur ett personligt, medborgerligt, socialt eller sysselsättningsrelaterat perspektiv. (s. 9)

Begreppet omfattar enligt Europeiska kommissionen bland annat lärande under hela livet och att möjligheterna till lärande skall vara tillgängligt för alla människor under hela livet. Det livslånga lärandet skall vara en grundläggande del av den europeiska samhällsmodellen.

Idag kan få personer anse ha skaffat sig en utbildning som de inte behöver vidareutbilda eller fortbilda sig inom. Andra personer behöver omskola sig på grund av att de drabbats av arbetslöshet eller av en arbetsskada. Det leder till att det behövs ett livslångt lärande i vår snabbt föränderliga värld (Rossman, 1999). För dagens medborgare är det nödvändigt att skaffa sig kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna tillvarata fördelar och att möta utmaningar som finns i dagens kunskapsbaserade samhälle (Europeiska kommissionen, 2001). Europeiska kommissionen framhåller att det är viktigt att alla har verklig tillgång till lärande och att lärandet håller hög kvalitet och relevans. Lärande för alla är viktigt då kunskaper, färdigheter och kvalifikationer påverkar personers möjligheter i livet.

Högre utbildning behövs inte bara för personer som precis har avslutat sina gymnasiestudier utan också för personer som är något äldre, kanske har familj och därmed inte är så rörliga att de kan flytta till studieorten för att skaffa sig sin utbildning. Många personer läser redan idag kurser av olika längd, ofta i form av kvällskurser, vid högskolor. (I rapporten används högskolor som en enhetlig benämning för både universitet och högskolor.) För personer som inte bor inom pendlingsavstånd till studieorten är denna form av livslångt lärande inte möjligt. Då finns alternativet med att studera på distans. Det har inte alltid varit så lätt för en blivande student att finna lämpliga utbildningar då utbudet av kurser är stort och att sedan i det stora utbudet hitta en kurs som ges på distans. Nätuniversitetet som inrättades 1 mars, 2002 har som mål "... att öka tillgänglighet och omfattning av IT-stödd distansutbildning inom högre utbildning." (Nätuniversitetet, 2003). Myndigheten för Sveriges nätuniversitet har enligt förordning 2002:26 (Utbildningsdepartementet, 2002) bland annat som uppgift att administrera och samordna Nätuniversitetets verksamhet och att öka tillämpningen av svenska och internationella kunskaper och erfarenheter av IT-stödd distansutbildning. Nätuniversitetet kan med sin gemensamma portal för dis-

tansutbildningar ses som ett verktyg för att öka tillgängligheten och omfattningen av utbildningar på distans och därmed möjligheten till livslångt lärande för den enskilda individen.

Enligt Högskoleverket (2004) har antalet studenter på grundutbildningsnivå som läser på distans tredubblats mellan läsåren 1993/1994 och 2002/2003 och andelen har fördubblats under samma tid. Andelen distansstudenter utgjorde läsåret 2002/2003 16,6 % av det totala antalet studenter. Distansstudenterna var äldre än genomsnittet för studenter som följer utbildning på campus. Antalet distansstudenter har de senaste tio åren ökat snabbare än antalet studenter som läser utbildningar förlagda till campus. Nätuniversitetets tillkomst har bidragit till en kraftig ökning av distansstudenter och distanskursutbud under läsåret 2002/2003.

Vid kurser som ges som distansutbildningar används i de flesta fall informations- och kommunikationsteknik (IKT) för kommunikation mellan lärare och student/er och studenter emellan. Olika IKT-stöd för kommunikation kan vara e-post, diskussionsforum och chatt som oftast finns tillgängliga i något slag av Internetbaserat utbildningsverktyg, en lärplattform, vilket används av lärare och studenter under kursen. Vidare bearbetas mycket av kursens material på olika sätt med hjälp av IKT. Studenter som bedriver sina studier på distans med stöd av en lärplattform träffar inte vare sig sina lärare eller sina kurskamrater så ofta. För kurser som bedrivs som halvfartstudier på distans kan det under ett läsår kanske röra sig om cirka fem kursträffar vid högskolan. Antalet kursträffar per läsår kan variera mycket mellan olika kurser och utbildningsanordnare.

1.1 Problemområde

Trenden är att människor mer och mer i sitt liv håller på med livslångt lärande och det sker till en allt större del i form av distansstudier. Hur kan användning av olika verktyg i en lärplattform användas för att överbrygga en eventuell känsla av övergivenhet och en avsaknad av kamratstöd? Om studenterna upplever att de får stöd av och känner en gemenskap med sina kurskamrater, genom kontakter via datorn, påverkar det studenternas upplevelse av att de lär sig mera än om de arbetade helt ensamma? Ur dessa funderingar kommer intresset för att studera hur användning av diskussionsforum kan främja studierna för distansstudenter.

2 LITTERATURÖVERSIKT

Litteraturöversiktens disposition är att först förklaras vad som menas med asynkron och synkron distansutbildning. Därefter beskrivs distansutbildning med hjälp av IKT, vad en lärplattform är och hur det kan upplevas att studera på distans. Vidare tas diskussionsforum upp och hur de används

vilket följs av att kollaborativt lärande förklaras. Den studerade utbildningen beskrivs och som avslutande del i litteraturoversikten ges en kort beskrivning av LUVIT, den lärplattform som används på den studerade utbildningen.

2.1 Distansutbildning, asynkron och synkron

Distansutbildning är ett omfattande begrepp. Vid distansutbildning så framgår det av namnet att det rör det sig om ett avstånd, det är ett geografiskt avstånd mellan läraren och studenten liksom mellan studenterna. I dag används oftast någon form av lärplattform som stöd för utbildningen och för kommunikation inom kursen. En lärplattform har ett antal olika verktyg för att möjliggöra för utbildning och kommunikation. Diskussionsforum, chatt, e-post, nyhetsmeddelanden och möjlighet att publicera olika former av dokument är exempel på olika verktyg som brukar förekomma i en lärplattform (Bourne, 1998).

Vid asynkron distansutbildning är deltagarna skilda åt i tid och rum (Carswell & Venkatesh, 2002). Kommunikationen kan ske mellan lärare och studenter och studenter emellan via publicering och/eller inlämning av olika dokument, diskussionsforum och e-post (Dietz-Uhler & Bishop-Clark, 2001). Föreläsningar kan ske i streamad form, distribueras inspelade på CD eller i form av skrivna studiehandledningar. Synkron distansutbildning är det om rummet är åtskilt, till exempel vid videokonferens, men kommunikationen sker i realtid (Carswell & Venkatesh, 2002; Dietz-Uhler & Bishop-Clark, 2001). Studenterna kan då sitta vid olika lärcentra och delta i en föreläsning eller seminariediskussion. Chatt och telefonsamtal är andra exempel på synkront deltagande i en utbildning (Bourne, 1998; Dietz-Uhler & Bishop-Clark, 2001). I en lärplattform behöver det finnas möjlighet både för asynkron och synkron kommunikation (Murphy, Drabier, & Epps, 1998). Den asynkrona kommunikationen ger möjlighet för diskussioner och inlägg med mer reflektion bakom. Medan synkron kommunikation ger möjlighet för en mera direkt respons.

2.2 Distansutbildning med hjälp av IKT

Mycket av kursmaterialet i en distansutbildning bearbetas på olika sätt med hjälp av IKT. Det innebär någon form av aktivitet hos studenten för att inhämta kunskap. Enligt Jonassen och Rohrer-Murphy (1999) uppkommer ett medvetet lärande genom en aktivitet. Ett asynkront lärandenätverk, asynchronous learning networks (ALN), definierar Bourne (1998) på följande sätt:

Asynchronous Learning Networks (ALNs) are on-line learning venues that emphasize people-to-people communication combined with traditional and/or information-technology-delivered learning tools. (s. 70)

Enligt Bourne (1998) kan ALN också kallas för Net-learning eller ”var som helst och när som helst lärande”. ALN består till 50 % av självlärande och 50 % av lärande tillsammans med andra. Lärandet tillsammans med andra innehåller både asynkron och synkron kommunikation. Att konferera med hjälp av datorn är det bästa sättet enligt Bourne att komma in i ALN-världen. Livslångt lärande är en ny marknad för ALN enligt Bourne (1998). Högskolorna når ut till en ny kategori studenter, personer som kontinuerligt behöver ny professionell kunskap för att kunna avancera eller klara av sina nuvarande arbetsuppgifter.

Kamratskap som kan sägas uppstå i princip av sig självt vid campusutbildning är svårare att få till vid distansutbildning och det tar längre tid att etablera grupper (Bernard & Lundgren-Cayrol, 2001; Clark, 2001). Men det är viktigt att uppnå en känsla av kamratskap och gemenskap för distansstudenter. Studenterna lär mer och tycker att lärprocessen är trevligare om de kan interagera med varandra med hjälp av diskussioner och gemensamt arbete. De lär mer om de är engagerade och aktiva i själva lärprocessen. Missförstånd är något som lättare uppstår vid distansstudier jämfört med undervisning i en lektionssal och det är svårare och tar längre tid att rätta till dem (Bernard & Lundgren-Cayrol, 2001). I en studie (Aviv, Erlich, Ravid, & Geva, 2003) framkommer det att en del studenter tar på sig rollen som pådrivare och ger respons på andra studenters inlägg. Det gör att makten förskjuts från läraren till studenterna och då framförallt till vissa av studenterna.

2.2.1 Lärplattform

I denna rapport har begreppet lärplattform valts men det finns många olika benämningar såsom utbildningsplattform, lärandeplattform, utbildningsverktyg och konferenssystem. Learning Management Systems (LMS) är ett motsvarande engelskt begrepp där även förkortningen LMS ofta används i svenska sammanhang. Online Learning Environment (OLE) är också en motsvarande engelsk term vilken definieras av Clark (2000) som “An OLE is a space, usually defined by software on a computer network, designed to facilitate the transfer of knowledge to a student.” Genom definitionen kan en lärplattform omfatta både synkrona och asynkrona aktiviteter, men mest utgörs en lärplattform av asynkrona aktiviteter. OLE definieras av Dringus och Terell (1999) som:

... a distinct, pedagogically meaningful and comprehensive online learning environment by which learners and faculty can participate in the learning and instructional process at any time and any place. OLEs manifest a variety of technical tools that support instructional delivery and communication in online formats. In addition, dynamic delivery structures are embedded to enhance the instructional, learning and communication processes taking place. (s. 58)

En lärplattform är ett utbildningsverktyg, en artefakt, som är producerat för att skapa en miljö som kan stödja lärare och studenter i deras arbete vid till exempel en distansutbildning. Kännetecknen som bland annat måste ingå i en lärplattform är enligt Bourne (1998):

- möjligheten till tråddiskussioner, diskussionstrådar så att diskussionerna kan följas på ett tydligt sätt
- e-post
- privata och publika konferenser.

Det är via lärplattformen som kursmaterialet distribueras och bearbetas. Även kommunikationen mellan lärare och studenter och studenter emellan sker via lärplattformen. Lärplattformar kan även användas för utbildningar som ges på campus. Det finns många olika lärplattformar. Blackboard, Classfrontier, First Class, LUVIT, Ping Pong och WebCT är exempel på olika lärplattformar som används vid högskolor i Sverige (Schultz & Nergell, 2004).

2.2.2 Känslor förknippade med att studera på distans

Känslor som studenterna upplever i samband med sina distansstudier verkar ha betydelse för själva läroprocessen (O'Regan, 2003). De känslor som framkommer av O'Regans studie är:

- frustration
- fruktan, rädsla, ängslan, farhågor
- skam, förlägenhet
- entusiasm, upphetsning
- stolthet.

Frustration uppträder någon gång hos alla som studerar på distans och frustrationen kan vara av olika slag (O'Regan, 2003). Det kan vara frustration över tekniken, administrationen, webbsidan, läroprocessen eller diskussionsgrupperna. För en del av studenterna var frustrationen av liten omfattning medan för andra var det så att de funderade på om de skulle fortsätta sina studier eller inte. Många studenter upplevde någon typ av fruktan, rädsla, ängslan eller farhågor under sina studier. Att inte få tiden att räcka till, att inte riktigt veta vad de skulle göra, funderingar på vem som läser mitt inlägg eller är det överhuvudtaget någon som läser mitt inlägg är exempel på detta. Studenterna kan känna sig anonyma, uppleva en rädsla för Internet eller en ängslan över att inte ha kontroll över systemet.

I O'Regans (2003) studie upplevde en del av studenterna någon form av skam eller förlägenhet, alla var kvinnliga studenter och de upplevde att deras otillräcklighet synliggjordes när de skrev och publicerade på webbsidan. Studenterna kunde även vara entusiastiska över att studera på ett nytt sätt,

av att använda ny teknik och att knyta nya kontakter. Det kunde också uppträda en stolthet hos en hel del av studenterna, de kände en stolthet över att ha lyckats med att studera i distansmiljön. Hur stor effekt känslorna har på själva läroprocessen beror på vad det är för känslor och hur starka de är och hur de är associerade till själva lärandet. Författaren fastslår att känslorna har en stor betydelse för själva lärandet, men exakt hur den påverkar framkommer inte av studien.

Ytterligare känslor förknippade med att studera på distans är avsaknaden av omedelbar feedback, framförallt från lärare men även från övriga studenter (Stock McIsaac, Blocher, Mahes, & Vrasidas, 1999). Avsaknaden av omedelbar feedback bidrar till en känsla av isolering hos studenterna. Studenter vill ha feedback och feedback kan behövas hur mycket som helst (Rossman, 1999). Men studenterna föredrar att negativ kritik ges privat och inte offentligt på ett diskussionsforum så att alla övriga kan se den negativa kritiken mot dem. Hiltz (1998) menar att en av de största nackdelarna med att studera på distans är avsaknaden av studentinteraktionen och kamratskapen som förekommer vid vanlig undervisning i en lektionssal. Harasim, Hiltz, Teles och Turoff (1998) däremot anser att diskussionsforum alltid finns tillgängligt och studenten kan delta när det passar och behövs.

2.3 Diskussionsforum

Diskussionsforum är en funktion som finns i de flesta lärplattformar. Ett utmärkande drag är att deltagande i ett diskussionsforum är oberoende av tid och rum. De inlägg som skrivs där finns kvar efter det att en person har lämnat diskussionsforumet. Inläggen finns bevarade så att alla som har tillgång till diskussionsforumet kan läsa dem när de vill och vid upprepade tillfällen. Curtis och Lawson (2001) beskriver ett diskussionsforum som

... a web-based application that enables participants to create and edit messages that are stored in an area that is accessible to group members and that organizes messages into "threads" of conversations. (s. 24)

Diskussionsforumen kan vara lite olika utformade men de diskussionsforum där det går att föra och följa diskussioner med hjälp av olika diskussionstrådar är att föredra enligt Bourne (1998). Diskussionerna om ett speciellt ämne kan då föras för sig och är användbart just för organisationen av själva diskussionen. Det gör det enklare för deltagaren att följa diskussionen.

På grund av diskussionsforumens uppbyggnad och att de är asynkrona ger det möjlighet för studenterna till mer eftertanke och reflektion då de har mer tid på sig att skriva och omformulera sig jämfört med att föra en diskussion direkt i en lektionssal (Harasim et al., 1998; Murphy et al., 1998;

Rossmann, 1999). En virtuell gemenskap kan definieras som en grupp av medlemmar som är separerade i tid och rum (Johnson, 2001). Ett diskussionsforum kan möjliggöra för en virtuell gemenskap mellan studenter och lärare och studenter emellan i en distansutbildning, då det med hjälp av diskussionsforum skapas relationer mellan deltagarna i en kurs genom de meddelanden de skriver (Aviv et al., 2003).

2.3.1 Användande av diskussionsforum i utbildningssammanhang

Användande av dialog är mycket grundläggande i all undervisning (McKendree, Stenning, Mayes, Lee, & Cox, 1998). Dialogen kan ges ett effektivt stöd i distansutbildningssammanhang genom att använda diskussionsforum. Diskussionsforum har av Hammond (2000) studerats beträffande studenters upplevelse av att kommunicera via dem. Studenternas uppfattning om diskussionsforumen var att:

- meddelanden var permanenta
- de var publika
- kommunikationen var asynkron
- meddelanden kunde ändras innan de skickades.

Det upplevdes både som möjligheter och som hinder för studenterna (Hammond, 2000). Hammond skiljer på olika typer av kommunikation via diskussionsinläggen, det rör sig om:

- introduktionsinlägg där studenterna presenterar sig för varandra
- inlägg som är av mera social karaktär
- inlägg som är fokuserade meddelanden som reflektion på innehållet i kursen.

Studenterna i Hammonds (2000) studie tyckte att erfarenheterna av delta i diskussionsforum var mycket positivt. Liksom att de upplevde en känsla av gemenskap på grund av diskussionsforumen och att de kunde lära känna varandra där. Vidare upplevde studenterna att de kunde få hjälp med lärandet. Däremot har diskussionsforumen en hög tröskel som studenterna måste övervinna för att komma igång med användandet. Hammond kan se tre former av deltagande i diskussionsforum:

- kommunikativt lärande
- tyst lärande
- inte deltagande.

Issroff och Scanlon (2002) redovisar att studenterna i en distanskurs upplevde att användandet av en lärplattform och deltagandet i diskussioner där vidgade deras perspektiv. Studien visar att användandet av teknik för diskussioner leder till en bättre demokratisering men det framkommer också att lärarens ord väger tungt i inläggen. Diskussionerna fokuserar mera på

innehållet och störs inte lika mycket av saker runt omkring, till exempel kläder, utseende och ålder, som det gör vid diskussioner i en lektionssal (Harasim et al., 1998).

Thomas (2002) har studerat studenters inlägg i ett diskussionsforum i syfte att förstå naturen hos diskussioner via Internet. Studien visar att diskussionsforum gynnar en hög grad av kognitivt engagemang och kritiskt tänkande men det virtuella rummet, som diskussionsforum är, gynnar inte den interaktiva dialog som är nödvändig för lärandet. Avsaknaden av diskussioner kan ses som ett resultat av den asynkrona kommunikationen och den isolerade graden av deltagande. Att diskussionerna hämmas kan enligt Thomas bero på hur studenternas inlägg struktureras. Vidare kan det bero på att det är en konflikt mellan det skrivna ordets och det talade ordets form och funktion. Det framkommer vidare att läraren har en mycket viktig roll i diskussionsforum som moderator.

Dietz-Uhler och Bishop-Clark (2001) visar i en studie att de flesta diskussionerna var meningsfulla och relevanta. Studenterna håller sig till ämnet och rättar in varandra om någon kommer ifrån ämnet. Det framkommer vidare att diskussioner i diskussionsforum är ett viktigt stöd för studenterna, det hjälper dem att se öppet på saker och ting och de behöver inte känna sig hämmade i diskussionen. Studenterna anser att de lär sig mycket av att ge respons på varandras inlägg (Rossman, 1999), det är värdefullt för kunskapsinhämtande. Men de föredrar öppna och trevliga dialoger som inte domineras av vissa studenter. Diskussionerna tar bort rädslan för att diskutera och studenterna känner sig säkra i sin åsikt (Dietz-Uhler & Bishop-Clark, 2001). Studien visar också att diskussioner som pågår i diskussionsforum är trevliga, de möter lärandemålen, är skapade med omsorg och har värdefulla lärandeaktiviteter. Studenterna som deltar är engagerande och för meningsfulla och intelligenta diskussioner. Liknande slutsatser beträffande att inlägg i diskussionsforum för det mesta är av högre kvalitet än vid vanliga seminarier i lektionssalen stöds av Rossman (1999). Detta på grund av att studenterna har tid att reflektera och tänka över sina inlägg innan de skrivs. Men det kan också leda till att det blir för mycket information som skrivs så det är svårt för studenterna att hitta (Murphy et al., 1998), det blir ett informationsöverflöd.

Interaktionen mellan studenter och mellan studenter och lärare utgör en viktig del i distansutbildning hävdar Yang och Tang (2003). De ser tre olika slag av nätverk hos distansstudenter:

- vänskap
- råd
- motståndare.

Vänskapsnätverket kan ses om en student gör ett bra arbete i diskussionsforumet (Yang & Tang, 2003). En sådan student har bättre chans att utveckla vänskapliga relationer med de andra studenterna i kursen. En student som är central i ett rådgivande nätverk kan samla information, kunskap och erfarenheter om uppgiftsrelaterade problem och presterar därför bättre. Vänskap och rådgivande funktion är positivt relaterat till hur studenterna presterar både i lektionssalen och på distanskurser enligt Yang och Tangs studie. Motståndarrelationer däremot hindrar erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan studenter. En student som har en motståndarattityd har mindre chans att utveckla goda relationer och det leder därmed till något sämre studieprestationer. Motståndarnätverket visar ingen signifikant relation men en tendens finns till att ju mer motståndarattityd en student visar desto sämre studieprestation. Yang och Tang (2003) anser att en viktig del i lärandet sker om det genom relationer mellan studenterna kan skapas utbyte av information och kunskap. Vidare kan det öka motivationen för studierna och prestationerna hos kursdeltagarna.

Social interaktion är viktig för att få till en interaktion som skapar lärande, ett kollaborativt lärande (Curtis & Lawson, 2001). Studenterna i deras studie tyckte att det var svårt att kommunicera med varandra då de inte kände varandra så väl och att det var svårt att kommunicera på grund av asynkron kommunikation. Det framkommer också att lärplattformen påverkar interaktionen mellan studenterna. Det är lättare med interaktionen om studenten känner sig hemma med lärplattformen och att det är lätt att använda.

2.3.2 Diskussionsforums sociala karaktär

Så fort en utbildning har startat och lärprocessen är igång utvecklas det sociala relationer mellan kursdeltagarna (Aviv et al., 2003). De sociala relationer som uppstår är de som kontrollerar den process där kunskap konstrueras. I diskussionsforum skapas relationer mellan studenterna genom meddelanden som skrivs av de olika kursdeltagarna. Aviv m fl förutsätter att sammanhanget det utspelar sig i, vilka roller de olika kursdeltagarna tar på sig och maktfördelning dem emellan kontrollerar kunskapskonstruktionen. Wegerif (1998) visar i en studie vikten av en social dimension för ett asynkront lärandenätverk. Om studenten kan känna sig delaktig och med i kursen spelar en viktig roll för hur studenten skall lyckas med sina studier. Studenten måste känna sig trygg med sina kurskamrater, den sociala gemenskapen i en kurs har stor betydelse för studenten. För att lyckas är det viktigt att förflytta sig från att vara en perifer deltagare till att bli en i gemenskapen. I en annan studie (Stock McIsaac et al., 1999) visas att avsaknaden av omedelbar feedback bidrar till en känsla av isolering hos studenterna. Det framgår av Wegerifs (1998) studie att det finns en tröskel som studenterna måste ta sig över för att bli delaktiga i det kollaborativa läran-

det. Den som inte kommer över tröskeln och in i gemenskapen upplever lärplattformen som kall och ogästvänlig och studenten känner sig ensam.

I en studie av Lally och Barrett (1999) framkommer att cirka $\frac{1}{4}$ av inläggen i diskussionsforum var av social karaktär och drygt hälften av studenterna upplevde att de blev en del av studenterna i en studentgemenskap. Vidare var cirka 30 % av studenternas inlägg av interaktiv karaktär. Författarna tror att utvecklingen av varje individ i en distansutbildningsmiljö är beroende av gemenskapen som helhet. Den beror på grupprocesser, speciellt begreppen av socialt sammanhang och samarbete.

Kursens struktur påverkar känslan av att höra ihop och att arbeta tillsammans (Wegerif, 1998), skillnaden mellan det skrivna ordet och talspråk gör att det blir en konflikt för många studenter. En del studenter kan uppleva att vissa studenter för många långa och djupa diskussioner i diskussionsforumen som kan skrämja bort de andra från att delta. De studenter som inte deltar i seminarierna i diskussionsforum kanske känner sig obekväma och ängsliga för att delta och att deras inlägg inte är bra (Lally & Barrett, 1999). Men de ängsliga studenterna tog ofta kontakt med lärare genom enskild e-postkorrespondens. Lally och Barret anser att möjligheten för en student att delta i diskussioner i diskussionsforum kan bero på kritiska faktorer i gemenskapen. Sådana kritiska faktorer är gruppstorlek, strukturen och processen av distanslärande såsom balansen mellan akademiskt och socialt liksom tillfällena av träffar via lärplattformen.

I studien av Lally och Barrett (1999) hävdas att rytmen och hastigheten som seminarierna i diskussionsforumen förs på är beroende av hela gruppen och inte som vid seminarier vid undervisning i lektionssal då den ofta är beroende av några få studenter. Diskussioner i diskussionsforum tillåter och ger mer tid för eftertanke och reflektion (Lally & Barrett, 1999; Thomas, 2002; Wegerif, 1998). Men det framkommer också att en del studenter i Lally och Barrets studie upplever det som betungande att ge respons på inlägg i diskussionsforum och att det tar mycket tid.

Wegerif (1998) lyfter fram att det är viktigt att alla studenter har samma möjligheter att vara uppkopplade mot Internet, då det skapar samma förutsättningar för kommunikation och gemenskap. När en kurs ges på distans med IKT-stöd så är det bra att börja med uppmjukande övningar, för att bygga upp känslan av tillhörighet. Sedan går det att gå från en strukturerad form av kursupplägg mot en mera öppen form.

Personliga möten före möten via lärplattformen hjälper till att skapa en känsla av gemenskap i kursen (Stock McIsaac et al., 1999). Författarna lyfter vidare fram att det är viktigt att få till kollaborativa aktiviteter då stu-

denterna inte interagerar av sig själva. De hävdar att det är i händerna på läraren att skapa känslan av en lärandegemenskap och en social närvaro. Bara en balans mellan strukturen av kursen och interaktionen i lärplattformen kan ge en optimal lärandeerfarenhet. Enligt Nicholson (2002) finns det finns inget före och efter lektionen vid distansutbildning på asynkron väg. Han anser att det bör finnas något som kan stödja studenterna för att de skall känna gemenskap med varandra. I datorbaserad kommunikation kan studenten känna sig antingen som en medlem i gruppen eller som en enskild individ (Schweizer, Paechter, & Weidenmann, 2001) och handlar då antingen som en egen individ eller som en gruppmedlem. Schweizer m fl framhåller att kommunikationen mellan lärare och student är viktigt för de virtuella seminarierna. Vidare framkommer att formaliteten på kommunikationen förändras under kursens gång, den blir mindre formell mellan studenterna efterhand som studierna fortskrider i kursen.

2.4 Kollaborativt lärande

Kollaborativt lärande kan ses som en lärprocess som framhåller grupper som utför ett gemensamt arbete (Hiltz, 1997, 1998). Kunskapen konstrueras i ett socialt sammanhang genom interaktion, värdering och gemenskap mellan studenterna. Därigenom blir det kollaborativa lärandet mera studentcentrerat än lärarcentrerat jämfört med traditionell undervisning i en lektionsal. Kollaborativt lärande manar fram ett aktivt deltagande och interaktion hos både studenter och lärare. Det går i en lärplattform att skapa strukturer som ger möjlighet för kollaborativt lärande men det kollaborativa lärandet blir inte till av sig självt. Studenterna måste även ha möjlighet och vara villiga att delta regelbundet för att det skall vara möjligt att skapa ett kollaborativt lärande.

Harasim m fl (1998) ser kollaborativt lärande som ” ... any activity in which two or more people work together to create meaning, explore a topic, or improve skills.” (s. 30). Författarna anser vidare att vid distansutbildning med IKT-stöd kan i princip alla kursaktiviteter läggas upp som kollaborativa aktiviteter. Det finns erfarenhet som visar att kollaboration både i traditionell lektionsalsmiljö och i samband med distansutbildning stödjer lärande (Clark, 2000). Genom att formulera sina åsikter med egna ord och få respons på dem från övriga studenter blir kunskapen konstruerad i ett socialt sammanhang (Harasim et al., 1998). I en lärplattform har kollaboration definierats av Hiltz (1994) som en process där:

... both teachers and learners are active participants in the learning process; knowledge is not something that is "delivered" to students, but rather something that emerges from active dialogue those who seek to understand and apply concepts and techniques. (s. 23)

Enligt Murphy m fl (1998) ökar asynkron kollaboration studenternas interaktion, tillfredsställelse och lärande, ”Students commented that the collaborative structure of the conferences helped them advance academically and made them feel part of a larger group.” (s. 253). Diskussioner via diskussionsforum gynnar reflektion och kritiskt tänkande.

2.5 Den studerade utbildningen

Den utbildning som ligger till grund för studien finns vid en högskola i södra Sverige. Utbildningen är en distansutbildning med IKT-stöd som bedrivs på halvfart. Som IKT-stöd används lärplattformen LUVIT. Utbildningen består av ett antal olika kurser och utbildningen sträcker sig över mer än ett läsår där olika lärare ansvarar för olika kurser. Utbildningen har två till tre kursträffar per termin förlagda till högskolan, därutöver sker kommunikationen mellan lärare och studenter och studenter emellan via LUVIT. Studenterna är indelade i olika grupper som sedan i sin tur kan bli indelade i ytterligare mindre grupper eller par i samband med olika examinationsuppgifter. I lärplattformen LUVIT finns det för alla studenter i utbildningen vissa gemensamma diskussionsforum för olika funktioner såsom:

- information
- socialt
- frågor till lärare.

Vidare finns det bland annat för varje grupp moduler, med bland annat diskussionsforum, som bara de inom gruppen och lärare har tillträde till. Studenterna har även möjlighet att skapa egna diskussionsforum.

2.6 LUVIT

LUVIT är en lärplattform för Internetbaserad utbildning. Ursprungligen utvecklades LUVIT vid Lunds universitet 1997 men idag tillhör det företaget LUVIT AB (LUVIT, 2003a, 2003b). LUVIT var en förkortning för Lunds University Virtual Interactiv Tool men denna betydelse av förkortningen framhävs inte idag då det ägs av ett fristående företag. Nuvarande fullständiga namn är LUVIT Education Centre som förkortas till LUVIT (LUVIT, 2003a, 2003b). Enligt företaget är LUVIT ”... ett komplett stöd för nätbaserad utbildning samt interaktiv kunskaps- och informationshantering.” liksom att det är ”... utformat för att förbättra den individuella läroprocessen och göra utbildning tillgänglig för alla, oavsett datorvana och geografisk placering.” (LUVIT, 2003a, s 4).

I LUVIT finns olika funktioner inbyggda för att stödja lärare och studenter när de skall skapa och genomföra en kurs. I lärplattformen finns funktioner såsom (LUVIT, 2003a):

- se vilka som är inloggade samtidigt

- e-post
- skicka snabbmeddelanden till dem som är inloggade samtidigt
- chatt
- diskussionsforum
- publicera olika former av dokument
- tester i form av öppna svarsfrågor respektive flervalsfrågor
- länkar till webbsidor utanför LUVIT
- grupper som bara gruppmedlemmar har tillträde till
- deltagarlistor
- personlig hemsida där övriga kursmedlemmar kan läsa om personen
- elektroniska utvärderingar
- ge feedback.

Det finns ytterligare funktioner som kursadministratörer har tillgång till men dessa tas inte upp här då det ligger utanför intresseområdet för denna studie. Min egen erfarenhet av att som lärare använda LUVIT är att studenterna snabbt lär sig att använda de olika funktionerna i LUVIT. Efter en kort introduktion och demonstration av LUVIT på cirka en timma får studenterna, när de kommit hem efter den första fysiska kursträffen, på egen hand och med hjälp av en kort introduktionsmanual utforska och göra sig bekanta med lärplattformen. Som ytterligare stöd för studenten i användandet av lärplattformen finns en kursdeltagarmanual (LUVIT, 2003b) i LUVIT. I den kan studenten läsa hur den utför olika funktioner i LUVIT och om eventuella felmeddelanden som kan dyka upp. En förutsättning för att nå kursdeltagarmanualen är att studenten är inloggad i LUVIT.

Användandet av LUVIT i en distansutbildning kan läggas upp på många olika sätt men i huvudsak bygger det på att läraren i kursen skapar en viss struktur i kursen. Att läraren skapar en studiehandledning och att läraren skapar och utnyttjar de funktioner i LUVIT som passar just den kursens syften bäst.

2.6.1 LUVITs diskussionsforum

LUVIT har liksom många andra lärplattformar funktionen diskussionsforum. Diskussionsforumet blir uppbyggt av deltagarna som tar upp och diskuterar bara ett ämne eller flera olika diskussionsämnen (LUVIT, 2003a, 2003b). Det går att följa de olika diskussionsämnena som trådar där det framgår vad som är svar på en annan persons inlägg respektive vad som är ett nytt ämne. Om det skall vara ett svar eller ett nytt ämne väljer den person som gör sitt inlägg innan den skriver inlägget. Det går att se översikter över inläggen som är gjorda i diskussionsforumet, översikterna kan presenteras på olika sätt för användaren (LUVIT, 2003a, 2003b):

- En översikt över alla ämnen som finns gjorda i diskussionsforumet, vem som är dess författare och när det skrevs (datum och klockslag).
- En översikt över alla ämnen som finns gjorda i diskussionsforumet, vem som är dess författare och när det skrevs. Vidare syns även en översikt på eventuella svar på respektive inlägg (datum och klockslag visas för alla).
- En översikt där det framgår vem som gjort sista inlägget i respektive ämne. Vidare hur många inlägg det är gjort under varje ämne liksom hur många som har läst varje ämne.
- Indikeringar på vilka inlägg som användaren inte har läst.
- Att läsa eller skriva ut alla inlägg i ett ämne som ett samlat dokument.
- Att läsa eller skriva ut allt som är skrivet i diskussionsforumet som ett samlat dokument.

Det går även att direkt i diskussionsforumet skicka ett e-postmeddelande till författaren av ett inlägg. Diskussionsforum kan skapas både av lärare och av studenterna själva. Det går att skapa diskussionsforum som är tillgängliga för hela kursen eller sådana som bara är tillgängliga för vissa grupper eller vissa personer. I en kurs kan det förekomma ett eller flera olika diskussionsforum, helt beroende på vad läraren och studenterna skapat.

3 PROBLEMPRECISERING OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Användandet av diskussionsforum i en lärplattform kan ses som ett annorlunda och kanske nytt eller ovant sätt för distansstudenter i deras studiesituation. Som framkommit ovan kan studenterna uppleva att de ibland känner bland annat frustration, ängslan och förlägenhet i sina prestationer och ensamhet i sin tillvaro som studenter. En övergripande frågeställning blir då:

- Hur kan användning av diskussionsforum i en lärplattform överbrygga en eventuell känsla av övergivenhet och avsaknad av kamratstöd?

Ur denna övergripande frågeställning följer ytterligare frågor:

- Hur upplever distansstudenter användandet av diskussionsforum i sina studier?
- Hur kan diskussionsforum utgöra ett socialt stöd för studenterna?
- Hur påverkar användandet av diskussionsforum studenternas upplevelse av lärandet?

4 SYFTE

Syftet är att studera hur användning av diskussionsforum kan främja studerna för distansstudenter.

Resultatet av studien kan vara användbart för lärare som bedriver distansutbildning vid planering och uppläggning av kurser. Även vid introduktion av nya studenter kan studiens resultat vara användbart för att försöka motivera och introducera studenterna till att arbeta på ett sådant sätt som kan leda till att distansstudenternas studier främjas.

5 TEORETISKT PERSPEKTIV

Syftet med studien och frågeställningarna är kopplat till hur distansstudenter upplever en gemenskap, ett socialt stöd för varandra och hur det påverkar lärandet. Med utgångspunkt från att se lärande som en kommunikativ praktik har som teoretiskt perspektiv valts Wengers (1998) sociala teori om lärande, Communities of Practice, vilken beskrivs i de följande avsnitten.

5.1 Communities of Practice

Communities of Practice eller översatt till den svenska termen praktikbaserad gemenskap, är en social teori om lärande som ursprungligen presenterades 1991 (Lave & Wenger, 1991). Lave och Wenger satte in lärande i ett sammanhang av deltagande, där lärande får en mening och att dessa sammanhang måste skapas i den sociala världen. Communities of Practice omfattar aktiviteter som involverar både människor och artefakter (Wenger, 1998). Det är en komplex process att tillhöra en praktikbaserad gemenskap och det innefattar relationer mellan människor som gör saker tillsammans. Enligt Wenger sker lärande som ett socialt deltagande genom att personen aktivt deltar i den sociala praktikgemenskapen. Lärande är identitetskapande och innebörd skapas i relation till gemenskapen. Communities of Practice kan ses som ett ramverk för att kunna se lärande i termer av handling eller görande i ett socialt system och som en process av aktivt socialt deltagande.

Enligt Wenger (1998) är människor sociala och kunskap är en fråga om kompetens i förhållande till en värderad verksamhet. Att vara kompetent är en fråga om att delta i en verksamhet och innebörd är möjligheten att erfara världen och att uppleva den som meningsfull. Det är det som lärande egentligen skall leda till. Kunskap går inte att skilja från praktiken, det går inte att kunna utan att göra och lärande är ett grundläggande socialt fenomen. Inom en praktikbaserad gemenskap är kunskaper, insikter och vetande integrerat i livet som försiggår inom gemenskapen. Lärande och medlemskap

i en praktikbaserad gemenskap går inte att separera från varandra, de bildar tillsammans en process.

Det primära fokuset för Wengers (1998) teori är att se lärande som ett socialt deltagande i en gemenskap. En social teori om lärande måste därför integrera komponenter nödvändiga för att karakterisera det sociala deltagandet som en process av lärande och kunskap. Communities of Practice kan ses som bestående av fyra delar som en förutsättning för lärande (Wenger, 1998):

- innebörd (meaning) - lärande som erfarenhet
- gemenskap (community) – lärande som tillhörighet
- praktik (practice) - lärande som görande
- identitet (identity) - lärande som identitetsskapande.

Det är dessa fyra delar som tillsammans ger förutsättningarna för lärande i olika situationer, det är inte bara i den traditionella undervisningssituationen i skolan som vi lär, vi lär ständigt i alla situationer (Wenger, 1998). Olika praktikbaserade gemenskaper finns överallt runt omkring oss.

5.1.1 Innebörd

Innebörd är ett sätt att tala om den förändrade förmåga som en person har, både individuellt och tillsammans med andra, att uppleva sitt liv och världen omkring sig som meningsfull (Wenger, 1998). Innebörd blir i en process om förhandling av innebörd, "Practice is about meaning as an experience of everyday life" (Wenger, 1998, s. 52). Livet består av en ständig process med förhandlingar av innebörder. Innebörd i en praktik anser Wenger består av tre grunddelar:

- deltagande
- förtingligande
- förhandling av innebörd.

Att delta i en praktikbaserad gemenskap är en komplex process som kombinerar både görande, samtal, tankar, känslor och tillhörighet (Wenger, 1998). Det inkluderar hela personen såsom kropp, sinnen, känslor och sociala relationer. Deltagande blir till en aktiv process. Deltagande i en social gemenskap skapar en persons erfarenhet och också gemenskapen. Engagemang med omgivningen är socialt även när det inte tydligt innehåller interaktion med andra. Att fokusera på deltagande innebär en del för att förstå och stödja lärande. För studenten innebär det att lärande är en fråga om att engagera sig i och att bidra till den praktikbaserade gemenskapen. För den praktikbaserade gemenskapen betyder det att lärande är en fråga om att finna sin praktik. Lärande är därmed inte en aktivitet som är separerad från andra aktiviteter. Lärande är något som alltid kan förutsättas ske, även om

personerna som deltar inte lär det de skulle ha lärt sig så har de lärt sig något annat under processens gång.

Wenger (1998) bygger sin teori på begreppet reification som kan översättas till svenskan med förtingligande. Förtingligande kan både vara en process och resultatet av själva processen och det kan anta många olika former. Innebörd skapas genom att en tanke förtingligas och att den till exempel skrivs ner. Förtingligandet gör att en person skapar sina erfarenheter och kunskapen blir inbyggd i artefakterna. Processer med förtingligande är centrala i alla praktikbaserade gemenskaper. Hur lärandet blir beror på hur en persons möjligheter är att aktivt delta i praktikbaserade gemenskaper som personen uppskattar och som i sin tur uppskattar personen. En persons lärande utvecklas genom att personen identifierar sig och dess lärande formas genom att det skapas former för meningsskapande (innebördsskapande) praktikbaserade gemenskaper. Förverkligande av lärandet beror på egenskapen hos själva den praktikbaserade gemenskapen som bildas inom till exempel en kurs och inte på grund av en design av kursen.

Förhandling av innebörd omfattar interaktionen mellan de övriga två processerna, deltagande och förtingligande (Wenger, 1998). Deltagande och förtingligande är beroende av varandra och skapar en kombination som är grundläggande för deltagarnas erfarenhet av innebörd och därmed naturen hos praktiken. Produktionen av förtingligande är avgörande för det slag av förhandling som är nödvändig för att deltagarna skall fungera som deltagare och för att föra ihop de olika perspektiven, intressen och tolkningar som deltagarna har. Deltagande och förtingligande måste vara tillsammans för att fungera men de fungerar inte var för sig. Det måste vara en balans mellan dem, de är komplementära. Just kombinationen mellan deltagande och förtingligande är en grundläggande del för en praktikbaserad gemenskap. Den är grundläggande för en praktikbaserad gemenskaps utveckling över tiden, för relationerna, för deltagarnas identiteter och för organisationen som den praktikbaserade gemenskapen finns i. Deltagande och förtingligande måste ses som en kombination och inte som motsatser till varandra. De är två dimensioner som interagerar med varandra, de förutsätter varandra men ersätter inte varandra.

5.1.2 Gemenskap

Gemenskap är ett sätt att tala om den sociala gestaltning inom vilken personers initiativ definieras och deras deltagande blir till kompetens (Wenger, 1998). Praktikbaserad gemenskap kan ses som en källa till sammanhang i gemenskapen. Wenger ser tre dimensioner av relationer mellan praktik och gemenskap:

- ömsesidigt engagemang

- förening av verksamhet
- delad repertoar.

Ett medlemskap i en praktikbaserad gemenskap bygger på ett ömsesidigt engagemang (Wenger, 1998). För en person är det viktigare att veta hur den kan ge och få hjälp än att försöka klara av allt själv. Genom ett ömsesidigt engagemang kan deltagande och förtingligande vävas samman. Det är bara genom en ömsesidighet hos gemenskapen som resurser, villkor och efterfrågan skapar praktiken, det är en del av själva praktiken. En förenande verksamhet kan skapa relationer utan att den egentligen diskuteras som en verksamhet. En delad repertoar inkluderar språket, sättet att uttrycka sig på i gemenskapen. Språket och sättet att uttrycka sig på har skapats och accepterats av gemenskapen. Det fördelade sättet att utföra saker på kombinerar både deltagande och förtingligande. Ett redan bildat engagemang skapar förutsättningar för innebördsdiskussioner.

Relationer mellan olika personer, delad kunskap och förening av verksamheten i sådana gemenskaper skapar överföring av olika slag, sådan som påverkar människors liv (Wenger, 1998). Alla deltagare inom en praktikbaserad gemenskap måste inte interagera med alla andra eller känna varandra väl, men ju mer de gör det desto starkare blir gemenskapen. Det är inte heller nödvändigt att göra varje deltagare ansvarig för förenandet av verksamheten. Praktikbaserade gemenskaper måste ses som en del av det sociala livet. De är viktiga platser för ömsesidighet, lärande, innebörd och identitet. Det innebär komplexa interaktioner mellan det lokala och det globala.

5.1.3 Praktik

Praktik är ett sätt att tala om det som de som deltar i praktiken har att dela, såsom historiska och sociala resurser, ramverk och olika perspektiv som tillsammans skapar engagemang i handlingen (Wenger, 1998). Hela personen är delaktig, både fysiskt och psykiskt, en handling sker inte utan en tanke. Alla personer som tillhör praktiken har skilda erfarenheter som bidrar till att ge praktikerna olika karaktärer. Det kan innebära olika slag av deltagande vilket leder till att deltagande är en komplex process.

Förtingligande är ett sätt för lärande i det praktiska livet, ett sätt att komma ihåg och glömma genom att skapa former som fastställs och ändras i förhållande till sina egna regler (Wenger, 1998). Deltagande är ett sätt för en person att komma ihåg och glömma genom att skapa identiteter och därmed se på sig själva. Lärande i praktiken omfattar följande för de inblandade personerna:

- utvecklande av former för ömsesidigt engagemang
- förstå och harmonisera sin verksamhet
- utveckla sin repertoar, stil och riktning.

Det tar ett tag för praktikbaserade gemenskaper att komma igång (Wenger, 1998). Förhandlingen av innebörd är en öppen process som ständigt kan ta emot nya element. För att öppna upp en praktik måste perifera deltagare få tillträde till ömsesidigt engagemang med övriga deltagare, till deras handlingar och förhandling av verksamheten och till den repertoar deltagarna använder. Lärande har därmed en social natur och struktur.

Lärande kan ses som ett samspel mellan erfarenhet och kompetens (Wenger, 1998). Ett kompetent medlemskap i en praktikbaserad gemenskap innebär då:

- ömsesidigt engagemang
- ansvar för verksamheten
- förhandlingsbarhet i repertoaren.

Enligt Wenger (1998) så kan en person vara medlem i flera praktikbaserade gemenskaper och det finns personer som är mer eller mindre perifera deltagare i en gemenskap. Men det skapas inte en gräns mellan innanför och utanför i en praktikbaserad gemenskap, istället formas ett komplext landskap av gränser och perifera deltagare. Det finns olika typer av förbindelse-länkar mellan olika praktikbaserade gemenskaper (Wenger, 1998).

5.1.4 Identitet

Identitet är ett sätt att tala om hur lärande förändrar hur en person är och skapar personens egen personliga historia och om hur personen deltar i olika gemenskaper som personen är medlem i (Wenger, 1998). Även frågor om identitet är en nödvändig aspekt av en social lärandeteori och de går därför inte att skilja från frågorna om praktik, gemenskap och innebörd. Identitetskonceptet fungerar som en medelpunkt mellan det sociala och det individuella i den praktikbaserade gemenskapen.

Att utveckla en praktik kräver en formation av gemenskapen vars medlemmar kan engagera sig i varandra och erkänna varandra som deltagare (Wenger, 1998). Därigenom blir det att praktiken förhandlar om hur personen är i det sammanhanget. Identiteten för en person i en praktik är:

- upplevd – en erfarenhet som omfattar både deltagande och förtingligande
- förhandlad – det är något som ständigt pågår
- social – identiteten formas socialt i en gemenskap
- en lärandeprocess – identiteten är en bana över tiden
- ett samband – kombinerar flera former av medlemskap i olika praktiker
- ett lokalt och globalt samspel.

Det finns många paralleller mellan praktik och identitet (Wenger, 1998). Praktik kan ses som en förhandling av innebörd medan identitet ser det som förhandlad erfarenhet av personen själv. Praktik kan ses som en gemenskap och identitet som ett medlemskap. En delad historia av lärande är det sett ur praktiksnyvinkel medan identiteten ser det som en lärandebana. I en praktikbaserad gemenskap finns det gränser och områden och för en identitet finns det ett samband av medlemskap i flera praktikbaserade gemenskaper. I en praktik finns det flera olika konstellationer och en identitet är en tillhörighet som definieras globalt men som upplevs lokalt.

En persons relationer till praktikbaserade gemenskaper omfattar både deltagande och icke-deltagande och personens identitet formas av kombinationer av dem båda (Wenger, 1998). Det är genom en kombination av deltagande och icke-deltagande som identiteten skapas och den speglar den makt som individer och gemenskaper skapar och som i sin tur påverkar relationerna och resten av omvärlden. Skapandet av de sociala relationerna sker på olika nivåer. Ett deltagande i en praktikbaserad gemenskap kan även vara perifert och marginellt. Att vara icke-deltagande i relationer i praktikbaserade gemenskaper kan vara en strategi hos vissa personer.

5.1.5 Virtuella gemenskaper

Virtuella gemenskaper är grupper som använder IKT för att kommunicera och arbeta tillsammans (Johnson, 2001). Medlemmarna i en virtuell gemenskap träffar inte varandra ansikte mot ansikte då de är separerade från varandra i tid och rum. På grund av det dominerar inte normer och regler lika mycket som i traditionella gemenskaper vilket ger utrymme för en större individuell kontroll. Praktikbaserade gemenskaper skapar sociala arrangemang i vilka individerna lär genom att de deltar i olika aktiviteter. Praktikbaserade gemenskaper innefattar också artefakter som är produkter, teknik, media och processer som skapas av medlemmarna i den aktuella praktikbaserade gemenskapen. De skiljer sig från en traditionell lärandemiljö genom att lärandet sker i en aktuell situation som även innefattar den sociala miljön.

En virtuell gemenskap är enligt Wenger (Johnson, 2001) en designad gemenskap medan en praktikbaserad gemenskap är vad som uppstår ur den designade gemenskapen. Medlemmarna i en praktikbaserad gemenskap använder olika artefakter för att kommunicera och för att uppnå sina syften ibland på ett annat sätt än vad som de ursprungligen var tänkta till.

Praktikbaserade gemenskaper är kulturella enheter som framkommer ur en etablering av en virtuell eller icke-virtuell organisation i motsats till den virtuella organisationen som är designad (Johnson, 2001). Att skapa en virtuell gemenskap garanterar inte att det bildas en praktikbaserad gemenskap

ur den. För att det skall bildas en praktikbaserad gemenskap måste det finnas ett underliggande uppgiftsbaserat lärande. Praktikbaserade gemenskaper kan fungera med olika webbaserade tekniker. En praktikbaserad gemenskap behöver inte vara rumsligt eller tidsmässigt sammanhållen, alltså kan den skapas inom distansutbildningar.

6 METOD

Metoden som valts är en kvalitativ metod grundad på semistrukturerade intervjuer med distansstudenter som använder sig av diskussionsforum i lärplattformen LUVIT. Intervjuer som datainsamlingsmetod har valts för att få en mer nyanserad och djupare uppfattning om distansstudenternas upplevelser av att använda diskussionsforum och om hur det kan främja deras studier. Kvale (1997) framhåller:

...att intervjuer är särskilt lämpliga när man vill studera människors syn på meningen hos sina levda liv, beskriva deras upplevelser och självuppfattning, och klargöra och utveckla deras eget perspektiv på sin livsvärld. (s. 100)

Enligt Denscombe (1998) är en metod baserad på intervjuer gångbar när det anses att undersökningen tjänar på att erhålla material som ger mer djupgående insikter i ämnet i fråga och det går då att använda sig av ett färre antal informanter. Vidare framhåller Denscombe att intervjuer är motive-
rade när data som samlas in är baserade på emotioner, erfarenheter och känslor vilket är det aktuella i denna studie. Semistrukturerad intervjuform valdes då den enligt Denscombe bygger på öppna svar och betoningen ligger på att den intervjuade får större möjlighet att utveckla sina synpunkter.

Vidare studerades inlägg som distansstudenterna gjort i diskussionsforum i aktuell utbildning i lärplattformen LUVIT. Inläggen studerades för att se om de pekade i samma riktning som det som framkommit under intervjuerna. Genom användandet av både intervjuer och studier av inlägg i diskussionsforum har jag använt mig av metodtriangulering. Metodtriangulering ger innehållet i intervjuerna ett visst stöd (Denscombe, 1998), resultat ifrån intervjuerna kunde därmed styrkas.

Då jag själv är distansstudent på halvfart och även är verksam som lärare vid en högskola har jag dubbla roller. Som lärare har jag ansvar för och bedriver kurser på distans med lärplattformen LUVIT som utbildningsverktyg. I studien har jag valt att göra intervjuerna utifrån min roll som student. Jag valde att skilja på mina roller här för att informanterna inte skulle känna det som en påtryckning att de måste ställa upp på grund av att jag är lärare eller att de skulle uppleva någon eventuell underlägsenhet, beroendeställning eller liknande. En sådan känsla hos informanterna skulle kunna

påverkat deras svar. Genom att jag som intervjuare själv var student så blev informanten och jag mera jämlika och det skapade därmed en förtroeligare intervjusituation.

6.1 Informanter

Informanter har varit studenter som studerar på distans vid en högskola i södra Sverige och som använder sig av lärplattformen LUVIT. Antalet personer som intervjuades var åtta. Åldern på informanterna varierade mellan 27 och 50 år, samtliga var kvinnor. Kvinnliga studenter övervägde i den studerade utbildningen. Könet har inte varit i fokus i undersökningen därför har inte någon speciell vikt lagts på en jämn könsfördelning hos informanterna. Informanterna kom från olika orter i södra och mellersta Sverige. Urvalet av informanter gjordes strategiskt utifrån flera ståndpunkter:

- Då jag själv har egen erfarenhet av att som lärare arbeta med LUVIT valdes en högskola med en utbildning som använder LUVIT. Därmed har jag lättare för att förstå vad informanterna menar i olika lägen under intervjuerna. Det kan ses som ett sätt att få förtroende hos informanterna att jag förstår vad de pratar om. Jag kan därmed lättare följa med i informanternas resonemang och ställa lämpliga följdfrågor för att få djup på intervjun. Det kan också ses som en nackdel att jag därigenom har en förförståelse om LUVIT vilket leder till att jag inte alltid är lika öppen och lyhörd för vad informanterna kanske egentligen menar.
- Önskemålet var att intervju studenter som läser mer än en kort fristående kurs om cirka 5 poäng. Utifrån det valdes en utbildning som bedrivs på halvfart på distans och omfattar mer än 20 poäng. Kursen går över mer än ett läsår. Om det var möjligt ville jag försöka få fram om studenterna kunde minnas hur det kändes när de började sin utbildning och nu fått en viss distans till själva starten. Studenterna känner sig nu förhoppningsvis som att de har kommit in i studierna på ett bra sätt. De har lärt känna varandra och jag var ute efter att få en viss känsla av hur de har lärt känna varandra och hur en gemenskap har utvecklats mellan dessa studenter som läser på halvfart på distans.
- Som urvalskriterier för informanter gällde även att det skulle vara sådana studenter som kunde tänkas ha egna åsikter, inte bara positiva åsikter utan även negativa åsikter. De skulle kunna uttrycka sig, ge ärliga svar och vara geografiskt spridda.

Den studerade utbildningen bör representera en typisk undersökningsenhet och likna andra fall som kunde ha valts och därmed vara representativ för undersökningens syfte. Resultatet av studien bör gälla generellt för andra

grupper som läser på distans och använder sig av diskussionsforum i en lärplattform.

6.2 Genomförande

Till att börja med togs kontakt med en lärare, på institutionen vid högskolan där den studerade utbildningen bedrivs, för att diskutera om det fanns en lämplig utbildning för undersökningen, vilket det gjorde. Därefter togs telefonkontakt med prefekten vid aktuell institution som informerades muntligt om studien. Efter den muntliga kontakten erhöles ett skriftligt tillstånd för att utföra undersökningen (Bilaga 1). Därefter informerades lärarnas fackförbund om studien via e-post (Bilaga 2).

Jag fick tillträde till LUVIT i aktuell utbildning och skrev i ett diskussionsforum ett meddelande med information till studenterna om studien (Bilaga 3). Till de berörda lärarna i utbildningen skickades ett meddelande via LUVITs e-postfunktion (Bilaga 4).

6.2.1 Intervjuer

Läraren i aktuell utbildning, som känner sina studenter väl, föreslog utifrån kriterierna ovan informanter som kunde tänkas vara villiga att delta i undersökningen och som har deltagit i olika omfattning i diskussionerna i diskussionsforumen. De tilltänkta intervjupersonerna informerades via ett e-postmeddelande i LUVIT (Bilaga 5) om studien och att deltagandet var baserat på frivillighet samt att alla uppgifter behandlas konfidentiellt. I nästa skede togs kontakt per telefon med respektive informant för att få svar på om intresse fanns för att delta i studien och tid avtalades för en telefonintervju.

Innan intervjuerna utfördes var jag inne i LUVIT och ”bekantade” mig med utbildningen och dess upplägg i LUVIT. Det som studerades var vilka olika diskussionsforum som fanns och hur utbildningen var upplagd. Därmed var jag mer förberedd och kunde bättre förstå vad informanterna talade om i samband med intervjuerna.

Intervjuerna utfördes under en treveckorsperiod. Intervjuerna utfördes per telefon då det ansågs vara det mest relevanta sättet att utföra intervjuerna på med tanke på de intervjuades geografiska spridning. Enligt Denscombe (1998) har telefonintervjuers tillförlitlighet tidigare ifrågasatts men att de nu anses som ett relevant sätt att samla in data på. Telefonintervju kan ses som att det passar in detta sammanhang med distansstudenter. Distansstudenterna är redan vana vid att inte fysiskt träffa den person som de har kontakt med, de är vana vid både synkrona och asynkrona kontakter. Vissa dimensioner missas vid en telefonintervju men eftersom intervjupersonerna

är vana vid att inte alltid träffas fysiskt så behöver inte det bli lika stor förlust som vid en intervju med en icke-distansstudent.

Telefonintervjuerna inleddes med att åter tala om för informanterna att deras uppgifter behandlas konfidentiellt och att deras medverkan var frivillig. Vidare bekräftade informanterna att de godkände att intervjuerna spelades in på band.

Under intervjun användes en intervjuguide (Bilaga 6) som stöd för vilka frågeområden som skulle tas upp och behandlas. Intervjuguiden följdes inte strikt men intervjuerna startade, efter bakgrundsfrågorna, med ingångsfrågan om de kunde berätta hur de brukade använda diskussionsforum och avslutades med en fråga om informanterna hade något ytterligare att tillägga. Informanterna tilläts tala ganska fritt och följdfrågor ställdes i dess sammanhang så att de olika områdena täcktes in. Tiden som telefonintervjuerna varade var mellan 25 och 45 minuter och de flesta informanterna talade fritt och öppenlyst.

6.2.2 Inlägg på diskussionsforum

Efter analys av intervjuerna (beskrivs i det följande avsnittet, Analys) studerades inlägg som studenterna gjort i diskussionsforum under samma termin som intervjuerna utfördes. Diskussionsinlägg som kunde ses som exempel på vad som framkommit under intervjuerna valdes ut. Till de studenter vars inlägg valdes ut, skickades en förfrågan via e-post i LUVIT (Bilaga 7) om studenterna tillät mig att använda citat från deras inlägg i diskussionsforum i studien. Några studenter tillfrågades i samband med intervjun om de tillät användning av deras inlägg i diskussionsforum.

6.3 Analys

Efter att intervjuerna var genomförda lyssnades banden igenom och därefter skrevs de ut ordagrant på papper men har reviderats för bättre läsbarhet och förståelse när de intervjuade citerats under avsnittet Resultat och diskussion. Intervjuerna lästes igenom ett flertal gånger för att sedan övergå till att markera uttalanden som ansågs höra till respektive frågeområde med olika färger, en färg för varje frågeområde. Därefter sammanfördes alla uttalanden från de olika intervjuerna som hörde till respektive frågeområde. Vilket resulterade i tre dokument, ett för varje av frågeområdena; upplevelse av att använda diskussionsforum, diskussionsforum som gemenskapsskapare och socialt stöd samt diskussionsforums roll för lärandet. Utifrån intervjuuttalanden som var samlade i frågeområden analyserades resultatet fram. Resultatet belyses med citat från intervjuerna. Därefter studerades inlägg som studenterna gjort i diskussionsforum som varit under samma termin som intervjuerna gjordes. Diskussionsinlägg som exemplifierade det

som framkommit ur intervjuerna citerades. Inläggen från diskussionsforum användes för att belysa och styrka resultat som framkommit ur intervjuerna.

7 RESULTAT OCH DISKUSSION

Intervjuerna utgick från tre frågeområden; *upplevelse av att använda diskussionsforum, diskussionsforum som gemensamhetskapare och socialt stöd* samt *diskussionsforums roll för lärandet*. Resultatet kommer i den följande texten att delas in, presenteras och diskuteras utifrån dessa områden.

7.1 Upplevelse av att använda diskussionsforum

Ett frågeområde som intervjuerna tog fasta på var informanternas upplevelse av att använda diskussionsforum. De synpunkter på användningen av diskussionsforum som kom fram under intervjuerna har förts samman till och presenteras utifrån aspekterna:

- hur kommunikationen sker
- användning av diskussionsforum
- rädsla.

De två första aspekterna har sedan i sin tur delats upp i delaspekter.

7.1.1 Hur kommunikationen sker

Formerna för hur kommunikationen mellan studenterna sker varierar. Det förekommer, i de grupper som informanterna representerar, olika kommunikationssätt såsom chatt, e-post, telefon, fysiska träffar, diskussionsforum, snabbmeddelanden och kombinationer av de olika kommunikationssätten. Vissa informanter uppger att de använder sig mestadels av chatt då de tycker att det är det som mest liknar det personliga mötet medan andra uppger att de har prövat chatt och upplevt det som näst intill kaotiskt. Då gruppindelningen i utbildningen skett utifrån deltagarnas geografiska läge är fysiska träffar, utöver kursträffarna på högskolan, en möjlighet för flera grupper. Men alla gruppmedlemmar har ändå inte möjlighet att träffas fysiskt då någon kan bo långt bort från övriga i gruppen. Det förekommer även grupper där de flesta i gruppen bor geografiskt nära varandra men de utnyttjar ändå huvudsakligast kommunikationen via lärplattformen LUVITs diskussionsforum för sina studier. Hur studenterna bor rent geografiskt i förhållande till varandra i gruppen spelar egentligen inte en avgörande roll för om kommunikationen sker via lärplattformens diskussionsforum eller ej.

7.1.1.1 Begränsningar

Det var lite problem med LUVIT när utbildningen startade uppger en informant, så inom hennes grupp har de valt att huvudsakligast använda e-post som kommunikationskanal. Det har framkommit att en del inte har

använt sig så mycket av diskussionsforumen i LUVIT på grund av att LUVIT krånglade när de skulle använda det i början av utbildningen. Tekniskt krångel med lärplattformen eller diskussionsforumet i början av användningen kan vara avgörande för om diskussionsforum kommer att användas i större eller mindre omfattning av studenterna. Det blir lättare att få till en interaktion om studenterna känner sig bekanta med kommunikationsmediet och att det är lätt att använda (Curtis & Lawson, 2001). Liksom att diskussionsforumen kan bli för stora, tunga och tidskrävande att öppna. Andra begränsningar i att använda diskussionsforum i LUVIT är att det inte fungerar att bifoga filer eller att ge kommentarer direkt i ett dokument. Liksom att diskussionsforum inte fungerar för större textmassor. Det leder till vissa begränsningar när det gäller att skapa gemensamma texter.

Alla informanter anser att tillgången till Internet via bredband eller modem påverkar användningen av LUVIT och diskussionsforumen. Studenter som är uppkopplade mot Internet med hjälp av modem gör i många fall bara det de måste göra när de är inloggade i lärplattformen. Studenterna går in snabbt och gör vad de skall göra, går igenom om det finns något intressant och nytt material någonstans, läser nya diskussionsinlägg och skriver det som behövs eller krävs av dem, sedan loggar de ut. De som har Internet-uppkoppling via modem är nog inloggade i lärplattformen kortare tid och är effektivare med vad de gör där. En student som är uppkopplad via modem vet att varje minut uppkopplad och inloggad på lärplattformen kostar pengar och att telefonledningen samtidigt är blockerad för in- och utgående telefonsamtal. Kortare inloggad tid minskar benägenheten till att skriva sporadiska eller längre inlägg i diskussionsforum. Modem kan minska användningen av diskussionsforum på grund av att det kan ta lång tid att öppna stora diskussionsforum. Uppkoppling mot Internet via bredband gör att studenten kan ta sig mera tid till materialet i lärplattformen och diskussionsforumen. Olika uppkopplingsätt kan därmed påverka känslan av gemenskap då de med bredbandsuppkoppling sitter uppkopplade och är inloggade längre tid och helt enkelt syns mer i lärplattformen. Det ger också utrymme för mer spontan social kontakt och gemenskap mellan studenterna men det blir inte på lika villkor för alla. Wegerif (1998) anser att alla studenter skall ha samma möjligheter att vara uppkopplade mot Internet då studenterna därigenom har samma förutsättningar för kommunikation och gemenskap.

7.1.1.2 Kommunikation via diskussionsforum

Det finns diskussionsforum för frågor till läraren där kommunikationen mellan lärare och studenten mest är frågor av allmän karaktär. Sedan finns det sociala forum där studenterna kan ställa frågor om saker som inte direkt hör till studierna utan mera har en karaktär av korridorssamtal. Vidare finns det diskussionsforum som enbart kan ses och användas av dem som tillhör

gruppen och lärarna. Den största aktiviteten är i de diskussionsforum som är inom gruppen. Att den mesta aktiviteten är inom gruppen beror på att det är inom gruppen som det mesta av arbetet med studierna sker och de inom gruppen har lärt känna varandra väl under utbildningens gång. Studierna är upplagda så att en del av kursen bearbetas i form av grupparbeten och då blir det naturligt att det är inom gruppen som det mesta av kommunikationen sker. Möjligheten till diskussioner både privat inom gruppen och mera publika med alla inom utbildningen är enligt Bourne (1998) något som måste ingå i en lärplattform för att studenterna skall kunna diskutera via datorn. Det bildas då asynkrona lärandenätverk.

Användningen av diskussionsforum varierar mellan olika kurser under utbildningen och är också beroende av vad studenterna arbetar med i studierna. I vissa grupper är användningen av diskussionsforum beroende av om det är två eller fler personer som ingår i arbetet. Vid två personer så anger några informanter att de upplever det lättare och enklare att kommunicera med hjälp av e-post eller telefon. Vid fler än två personer används diskussionsforum för då kan alla i gruppen på ett enkelt sätt ta del av informationen och det är lättare att nå ut med all information till alla i gruppen. Då blir ingen missad eller bortglömd, det blir tillgängligt för alla.

För att det skulle vara tillgängligt för alla i gruppen utan att behöva skicka ett mejl. /.../ Det är väl mest till sådant som vi har använt det. När vi är lite fler och är lite större grupper så är det behändigare att lägga in det (i diskussionsforum).

En informant uppger att hon upplever att hon snabbt får svar och att hon är oberoende av tiden på dygnet för att ställa frågor.

...undrar jag någonting klockan tolv på natten, om jag sitter och pluggar då, så kan jag skriva en fråga.

Informanterna tycker att de får väldigt bra svar via diskussionsforum och att svaren kommer snabbt om diskussionsforum används flitigt i gruppen.

Ja det är väl egentligen det här att man får så kloka svar och att man får dem snabbt.

Diskussionsforum gynnar de som har lätt för att skriva och de som inte är så duktiga talare, sådana personer kan ha lättare för att uttrycka sig i skrift jämfört med att delta i diskussioner i en lektionssal. I ett diskussionsforum kan inte alla prata i munnen på varandra och därmed ges alla möjlighet att komma till tals. Det ges mer utrymme för att tänka till för varje inlägg som görs jämfört med att föra en diskussion i en lektionssal. I diskussionsforum kan studenterna tänka igenom och formulera sig i lugn och ro, formulera om och redigera så att det blir precis som de vill ha inlägget.

När man har skrivit ett meddelande så behöver man inte tänka igenom vad man skall säga. Utan man redigerar om man känner att man vill formulera sig si eller så, så att man kan få det precis på pricken innan man skickar in det.

Det framkommer att det kan vara tungt att kommunicera på distans. Informanterna upplever att det kan vara svårt att formulera sig i ett initialskede om de skall arbeta med en gruppuppgift och det är svårare ju större gruppen är. Problemet ligger bland annat i att det kan vara ett nytt område studenterna skall arbeta med och de behärskar då inte terminologin inom området. En del av begränsningen ligger i att kroppsspråket med gester och liknande inte framkommer som det gör vid fysiska träffar, det saknas vissa dimensioner i kommunikation i elektronisk form. Ofta kommer inte alla led med i en tankebana utan texten kortas ner vid kommunikation i skriven form. En lite motstridande uppfattning kommer från en informant som uttrycker sitt uppskattande av diskussionsforum och som använder dem mycket. Hon uppskattar diskussionsforumen för att det blir och behövs inga diskussioner runt omkring utan det blir mer rakt på sak, det som skall framföras. Hon anser att det därigenom nästan blir tydligare rent informationsmässigt. Tydligheten framstår just genom att det inte blir mycket prat runt omkring vad det egentligen gäller, hon drar paralleller med att skriva e-post.

Jag har gillat det här med mejl ända sedan det kom. Jag tycker att det är jättebra. Man slipper allt kallprat, man kan gå direkt på kärnan och det här fungerar på samma sätt. Så jag tycker nästan att det blir tydligare många gånger.

Informationen blir mera samlad i ett diskussionsforum jämfört med att skicka informationen via e-post. Men att hitta tillbaka till en uppgift som tidigare har lästs kan ibland vara svårt. Då kan de få hjälp av varandra. Murphy m fl (1998) bekräftar att det lätt blir ett informationsöverflöd i lärplattformarna. Om inläggen på diskussionsforumen inte är bra strukturerade kan det ibland vara förvirrande och svårt att hitta information. En grupp, som använder diskussionsforum flitigt, anser att de har lärt sig att strukturera upp sina diskussionsforum. De är noga med att göra inlägg som nya trådar när det är det eller att svara på andras inlägg så att det därmed blir en bra struktur i diskussionerna och att det går att följa en diskussionstråd. Det får inte bli så att någon för det mesta gör sina inlägg i diskussionsforum som nytt ämne bara för att det är enklare så för just den personen. Då försvinner tanken med diskussionstrådar och det blir svårt för alla andra att följa med, det blir inga diskussioner och det blir betydligt svårare att föra kunskapen gemensamt framåt. Ibland förekommer mer individuella diskussionsinlägg utan direkt koppling till övriga inlägg. Om det inte finns en bra och tydlig struktur för hur diskussionsinlägg skall göras, som de deltagande är förtroga med, blir det tungarbetat både att läsa inlägg och att göra in-

lägg. För att underlätta användningen och läsbarheten i diskussionsforumen är det viktigt att inläggen har just den här strukturen när det blir många inlägg. Det kan bidra till att gruppmedlemmarna använder diskussionsforum och att de gör det under hela utbildningstiden. Studenterna skapar tillsammans ett bra fungerande gemensamt arbetssätt, som Wenger (1998) uttrycker det, en delad repertoar för hur inläggen skall göras. En sådan grupp skapar sin stil, de har ett ömsesidigt engagemang, de förenas kring sina studier som de har gemensamt i sin grupp. De bildar en praktikbaserad gemenskap.

Enligt Wenger (1998) måste praktikbaserade gemenskaper ses som en del av det sociala livet och det framkommer tydligt i föreliggande undersökning att det inom grupperna förekommer mer eller mindre sociala bitar. Det har liksom blivit en förutsättning för deras sätt att arbeta. Gruppmedlemmarna måste känna varandra för att kunna fungera bra som grupp och kunna arbeta tillsammans, de får en viss identitet genom gruppen. Språket de använder här är relaterat till den situation de befinner sig i i gruppen. De har en gemensam repertoar, till exempel strukturen på att göra inlägg i diskussionsforum, vilket leder till ett lärande. En förutsättning för skapande av en gemenskap och därmed för ett lärande är enligt Wenger (1998) att de har en gemensam repertoar. Det kan ibland vid distansstudier vara problem med att arbeta tillsammans, att uttrycka sig och förstå vad de övriga i gruppen menar. Det finns problem i initialskedet av nya gruppuppgifter när det är ett nytt ämnesområde som studenterna skall studera och de inte är familjära med terminologin liksom att de inte känner till området. Studenterna vet då inte hur de skall formulera sig när de skriver sina inlägg i diskussionsforum och det kan leda till missförstånd. Men när studenterna kommit över dessa inledande problem har de också kommit fram till vad de menar med olika sätt att uttrycka sig i den aktuella situationen och de har därmed skapat sin gemensamma repertoar. Det tar ofta längre tid att skapa en gemensam repertoar när diskussioner förs via ett diskussionsforum. Kroppsspråk och tonfall kommer inte fram via kommunikationen som den gör vid fysiska träffar vilket leder till begränsningar och gör att lärandet kan ta längre tid och blir mera arbetskrävande. Men vid kommunikation via asynkrona virtuella träffar i diskussionsforum ges större möjlighet för alla att delta på sina egna villkor.

7.1.2 Användning av diskussionsforum

Diskussionsforumen kontrolleras regelbundet av studenterna. De flesta av informanterna uppger att de kontrollerar i första hand gruppens diskussionsforum men de går också igenom de övriga gemensamma diskussionsforumen för hela kursen och utbildningen vid varje tillfälle som de är inloggade i LUVIT. En del går in dagligen medan andra kanske inte är inne

dagligen i LUVIT men väl flera gånger i veckan. En informant anser att de som nu är kvar i utbildningen är mycket motiverade till sina studier och förstår att de måste hålla sig uppdaterade med vad som sker i LUVIT. I början av utbildningen insåg inte alla studenter vikten av att besöka LUVIT kontinuerligt. Då var många ganska passiva i LUVIT, de använde och gjorde bara det allra nödvändigaste, kanske är det de studenterna som har avbrutit sina studier.

...visst fanns det säkert sådana i början som inte använde sig av mer än det absolut nödvändigaste i LUVIT. Men nu är de kvar de som verkligen satsar på att försöka fullfölja den här utbildningen.

När studenterna kontrollerar de olika diskussionsforumen i LUVIT är det för att se om det finns som de uttrycker det, ”några intressanta frågor”, ”nyttiga saker”, ”få tips” eller ”reda ut saker”. Vidare tar de upp att studenterna hjälper varandra med studierna, kontrollerar vad de andra studenterna har ställt för frågor och vad det finns för svar. I diskussionsforum kan studenterna också få kompletterande information till studierna, då allt kanske inte fanns med i studiehandledningen, att det förtydligas eller förklaras på ett annat sätt. Att gå in i LUVIT och kontrollera de olika diskussionsforumen är ett sätt att hålla sig uppdaterad om vad som pågår.

Studenter inom en grupp kan prata, diskutera, få respons från varandra och utbyte även när de arbetar med individuella bitar. De hjälper varandra inom gruppen att förstå eller på annat sätt komma framåt i studierna. De får bekräftelse på vad de har gjort och det upplevs som något väldigt positivt. Följande citat från en grupps diskussionsforum visar på hur studenterna hjälper varandra med olika funderingar och att det även är saker som alla i gruppen kan dra nytta utav.

NN Fråga: *För att kunna skriva texten om xxxx använder jag tre olika artiklar. Jag refererar inte en artikel i taget utan hela tiden tar jag lite här och lite där. Hur skall jag göra med källhänvisningar? Måste jag för varendas mening ange ur vilken av de tre artiklarna jag hämtat uppgifterna, eller kan man ange alla tre artiklarna för alltihop? Det kan bli typ en sida text./.../*

OO Svar: *Inte så lätta frågor!
Jag tror att man måste källhänvisa hela tiden, hur tråkigt det än känns. Men jag undrar om inte PP är bra på det där (PP ser du detta får du gärna tycka till!) så vi kanske kan fråga henne.*

Diskussionsforumen har för vissa mer använts för att ta del av vad andra har skrivit än att själv bidra med inlägg men dessa informanter upplever ändå att det är ett sätt att hålla sig uppdaterade och att hålla kontakten inom gruppen med hjälp av diskussionsforum. Det är genom att läsa andra studenters inlägg som de förstår hur de andra har tänkt och lär sig mycket utav

det. Det förekommer att studenterna via diskussionsforum talar om vad de har hittat för material och talar om för övriga i gruppen att ”det här arbetar jag med”, de har därmed en slags kontroll på varandra i gruppen. De ger varandra lästips och tipsar varandra om olika användbara webblänkar. Följande är ett citat från ett diskussionsforum som belyser hur de tipsar varandra om något de har hittat.

I Mikrodatorn 1/2004 finns en artikel ”Så googlar du för den perfekta träffen”.

Kanske kan vara nåt??

Mycket är väl bekant men en fiffig sak jag lärde mig var att man kan söka på synonymer med hjälp av tildetecknet ~ Om man sätter det frmför ett ord så får träff även på synonymer. Funkar bäst på engelska ord. Exempelvis ger ~children även träff på kid kids children 's!

För vissa grupper är diskussionsforumen basen för arbetet, det är där de lägger upp hur arbetet skall bedrivas och fortskrida framåt. Diskussionsforum används olika mycket i de olika grupperna som informanterna arbetar i. Någon uppger att de använder diskussionsforum i gruppen när de inte har möjlighet att träffas fysiskt.

...när vi inte har tillfälle att träffas då måste vi ta det via diskussionsforum.

En informant, som ingår i en grupp där de använder diskussionsforum flitigt för sin kommunikation, säger att hon går igenom och kontrollerar alla diskussionsforum varje dag. Hon uttrycker sin uppskattning över att använda diskussionsforumen.

Jag går in varje dag kan jag säga även om jag egentligen inte behöver. Det är väl en slags nyfikenhet. Jag går in och läser om det har hänt något, om det har kommit viktiga nya uppgifter eller något roligt skvaller.

En annan informant, där de i hennes grupp inte använder diskussionsforum så mycket för kommunikationen inom gruppen, uttrycker sitt användande av diskussionsforumen som en social länk mellan gruppmedlemmarna.

...så kan man slänga in frågor och få svar på dem naturligtvis och stämna av olika saker med varandra. Men det har varit mera för att hålla lite social kontakt, vad som har varit på gång. Det har ju förekommit barnafödanden och det ena med det andra.

Den sociala användningen av diskussionsforum kan exemplifieras genom följande svarsinlägg i diskussionsforum i en grupp där en student tidigare har meddelat att den tänker göra uppehåll i sina studier för att ägna sig åt familjen och önskar övriga i gruppen lycka till med studierna.

Tack, och ha det nu bra med familjen och njut av den – småbarnstiden kommer aldrig tillbaka – xxxx (institutionsnamnet) finns kvar....

Det finns ett diskussionsforum för mera sociala bitar som är gemensamt för alla som läser utbildningen. Några av informanterna anser att det inte är så givande att besöka, det är för stort för att det skall bli något socialt där. Medan andra uppger att de använder det ”för att se om det är något roligt där”.

7.1.2.1 Obligatorisk användning

I princip alla informanter tar upp diskussioner som de haft i en tidigare kurs i utbildningen då det var obligatoriskt för alla att göra inlägg i diskussionsforum. Studenterna i nämnda kurs fick ett antal frågeställningar som de skulle diskutera utifrån eget intresseområde och dessa diskussioner skulle ske i princip varje vecka under kursen. Det fungerade bra och var positivt med dessa obligatoriska diskussioner och diskussionsforum användes flitigt. Det framkommer synpunkter som att det var roligt när alla var med och diskuterade. Liksom att det måste vara obligatoriska diskussioner för annars blir det så få som deltar i diskussionerna. När det är obligatoriskt att göra inlägg fyller studenterna på och kommenterar varandra och diskussionerna växer fram. Ett flitigt användande ger ett bra resultat i diskussionsforum.

Då har det liksom blivit det här, blivit diskussioner verkligen, för då har alla gjort inlägg på saker och svarat varandra. Det är väl så det är tänkt att det skall fungera och det har det ju verkligen gjort.

En informant anser att de obligatoriska diskussionerna var bra och att de lärde sig mycket av dem men att de hade brister, diskussionerna kunde ha förts på ett bättre sätt. Studenterna utnyttjade inte möjligheten att bygga på varandras inlägg och verkligen diskutera med varandra. Vissa gjorde sina inlägg, kanske för att få det avklarat, utan att koppla sitt inlägg till vad de övriga studenterna tagit upp tidigare.

Det hade kunnat utvecklas till något ännu bättre för det var ju tänkt som ett diskussionsforum och istället blev det att var och en lade in sina inlägg. Nej inte riktigt så att alla lade in sina inlägg så oberoende av varandra men många gjorde det. Många skrev sitt inlägg och publicerade det i vårt diskussionsforum utan att liksom ha någon koppling till vad de andra hade skrivit om.

En informant anser att diskussionsforum har fungerat bra men att de i hennes grupp kanske inte har utnyttjat dem på maximalt sätt. Hon pekar på de obligatoriska diskussionerna och att ett flitigt användande ger ett bra resultat i diskussionsforum. De har i hennes grupp diskuterat att de kunde använda diskussionsforumen bättre även när det inte rör sig om obligatoriska inlägg men har inte kommit dit ännu i sin användning.

Jag tycker det fungerat rätt så bra. Men ibland så har vi när vi har träffats på de här träffarna, eller i något annat sammanhang, så har vi kommit fram till att vi kanske inte utnyttjar dem riktigt så mycket som vi skulle kunna. Utan ibland blir det liksom enklare att skicka ett mejl när man är inne på sin mejladress och man ändå har dem i adressboken där, så man skickar iväg dem på den vägen istället.

Det upplevs som positivt med obligatoriska inlägg. Visserligen är det arbetsamt att läsa och göra inlägg varje vecka men det ger samtidigt en viss press som gör att studenterna måste följa studietakten och litteraturen läses mera intensivt. Alla är med i diskussionerna och det ges respons på varandras inlägg vilket leder till glädje och en upplevelse av att de delar något. Det är positivt att läsa andras inlägg för det skapar eftertänksamhet. De lär sig mycket av att diskutera litteraturen på detta sätt, det är arbetsamt men mycket lärorikt. Alla studenterna måste genom de obligatoriska inläggen engagera sig i diskussionen runt aktuell fråga på diskussionsforumet. Det sker genom ett aktivt deltagande och förtingligande vilket leder till en förening av verksamheten. De får också en delad repertoar genom de regler som gäller för språkbruket och hur inläggen skall göras. Enligt Wenger (1998) ger det förutsättningar för lärande i en praktik. Om inte alla deltar med ett fullt ömsesidigt engagemang blir förhandlingen av innebörden för studenterna inte vad den kan bli. Ju mer personerna deltar i gruppen desto mer får de ut av och tillför de gruppen.

7.1.2.2 Passar olika personer

En del av informanterna är inte själva så aktiva med att bidra till inläggen i diskussionsforumen. Anledningarna till att de inte deltar så aktivt med inlägg varierar. Någon uppger att vad som har gjort att hon inte deltagit i någon större omfattning med inlägg är tidsbrist, att hon inte har känt något behov av det och att det har fungerat för henne ändå. En annan informant menar att anledningen till att hon inte ställer några frågor är att hon vill ha tid på sig för att bilda sig en egen uppfattning och då har de andra studenterna redan hunnit före med att ställa både frågan och ge svar i diskussionsforumet.

...det beror nog på att det är så mycket nytt skulle jag vilja säga, jag har fullt upp och bara ta upp alla intryck. /.../ jag försöker att absorbera så mycket så att jag har svårt att bilda mig en uppfattning innan det har fått smälta lite.

Det är ändå saker man måste hinna reflektera över och det är ibland ändå rätt så invecklade saker också. Det är inte bara som att läsa en tidningsartikel eller något, utan det är att man måste försöka att tolka och ta till sig saker så därför tycker jag att det tar lite tid /.../ Jag vill ta mig tid att försöka att förstå.

Det är enkelt och smidigt att göra inlägg i diskussionsforum och det som skrivs där blir tillgängligt för alla och det är genom att läsa andras inlägg som de förstår hur andra tänker, därigenom lär de sig mycket. Studenterna uppger att det känns roligt och väldigt bra att läsa frågor och svar från andra studenter i gruppen och att de inte behöver uppleva att de är ensamma om sina frågor. Diskussionsforumen och det som diskuteras där är något som berör alla som går utbildningen.

I en grupp där diskussionsforum används flitigt uppger informanten att om de inte hade lärt sig mycket genom användningen så skulle det inte ha blivit att de hade använt diskussionsforum så mycket. Även när de arbetar individuellt så har de gruppens övriga medlemmar att diskutera med. När de i början arbetade mycket individuellt upplevde hon att hon fick utbyte av att läsa vad andra hade skrivit i diskussionsforum även om de då kanske inte var helt i fas med varandra rent tidsmässigt. De som var lite senare i sin studietakt än övriga studenter kunde se vad de andra funderat kring i sina diskussioner och de som var bland de tidigare kunde gå tillbaks och läsa det som en sammanfattning av området.

Vissa studenter har ett behov av att synas och förekommer ständigt med inlägg i diskussionsforumen anser en informant. Dessa personer förekommer i alla sammanhang och är inte unika i distansutbildningssammanhang. Kanske kan det vara ett stöd för personer som skriver många inlägg att de har just den möjligheten. De kanske har ett stort behov av att synas och kommunicera med lärare och andra studenter. Diskussionsforum är en ersättning för den kommunikation som normalt förekommer mellan lärare och student i en lektionssal liksom kommunikationen studenter emellan. Informanten säger att hon bryr sig inte om att läsa hela sådana långa inlägg om hon tycker att hon inte orkar med dem. Dominerande studenter kan enligt Wegerif (1998) skrämja bort andra studenter från att delta i diskussionerna i diskussionsforum. Liknande resultat kommer Rossman (1999) fram till och han hävdar att studenterna föredrar dialoger som inte domineras av vissa studenter. Enligt Wenger (1998) är ömsesidigt engagemang, förening av verksamhet och en delad repertoar relationsskapande mellan praktik och gemenskap. Personer som intar en dominerande ställning i diskussionsforumen motverkar bildandet av ett ömsesidigt engagemang och en förening av verksamheten.

7.1.3 Rädsla

Det är lite skiftande uppfattningar om rädsla för att skriva i diskussionsforum. De flesta informanterna uppger att de inte själva känner någon rädsla för att ställa frågor i diskussionsforum. En del tror inte heller att det finns en sådan rädsla hos kurskamraterna. Medan andra har uppfattningen att det

kan finnas en viss rädsla hos andra studenter i utbildningen för att ställa frågor och göra inlägg.

Ja det kan jag väl tänka mig att det kanske gör (finns rädsla hos andra studenter) men människor är olika. Det är klart att det kan man känna ibland, att det här borde jag kanske veta eller kunna. Är det jag som är dum som skyltar med min dumhet. Jag upplever det inte så. Folk ställer alla möjliga frågor och man kan inte hänga upp sig på om man är dum eller inte för det finns alltid fler med liknande frågor som känner likadant. Ja jag bryr mig inte om den biten men det finns säkert de som gör det och väntar tills någon annan ställer frågan kanske och får svar.

Några anger att de känner sig mer anonyma genom att göra inlägg i diskussionsforum och det passar bra för dem som är blyga. De behöver inte känna någon rädsla för att ställa frågor, då studenten kan uppleva sig som ”lite skyddad bakom en dator”. Personen behöver inte framträda på samma sätt. Därmed behöver de inte vara rädda för att skriva diskussionsinlägg. Genom att det går att tänka igenom, formulera om och redigera i inläggen så att de blir precis som man vill ha dem. Vilket passar bättre för den som är blyg och inte är så verbal av sig.

För en informant känns de stora gemensamma diskussionsforumen för hela kursen och utbildningen lite skrämmande och opersonliga att göra inlägg i. Det beror på att hon upplever att hon inte vet vilka de andra studenterna är som kan läsa hennes inlägg och att de inte känner varandra. Hon skulle däremot kunna tänka sig att ställa samma fråga i en lektionssal med samma grupp. Då vet hon mer vilka de övriga där är. Vidare anser hon att obehaget också kan ligga i att den fråga som hon ställer i ett diskussionsforum finns kvar och alla andra kan se vad hon har skrivit. En annan informant berättade om hur hon upplevde det att göra de första inläggen i en tidigare distansutbildning hon gått. Hon ser det som att man bara måste lära sig att det är bra att göra dessa inlägg och att det också är en mognadsprocess. Det var arbetsamt att göra inlägg i början innan hon vant sig och insett nyttan med att göra det.

Att lägga ut det och veta att alla kan läsa och se vad man har gjort för fel och vad man har tänkt i fel banor. Ja du vet. Då kändes det jobbigt. Men sedan så insåg jag att det här är ju jättebra. /.../ Jag har kommit över det och jag tycker att det är jätteskönt och jag är så där att liksom säg till mig om jag gör något som är tokigt.

Studenterna funderar över vem som läser mitt inlägg enligt O'Regan (2003). Liksom att det även förekommer en sorts skam och förlägenhet. Studenterna upplevde att deras otillräcklighet synliggjordes när de skrev eller publicerade något i lärplattformen. Andra aspekter på att det kan kännas som ett motstånd att använda diskussionsforum är att det känns ”fånigt”

och lite dumt att göra inlägg där. Motståndet till att använda diskussionsforum kan också ligga i att allt som är nytt upplevs som lite svårt och det är enklare att använda sig av det gamla vanliga och kända sättet att kommunicera. Enligt Curtis och Lawson (2001) tycker studenterna att det är svårt att kommunicera med varandra när de inte känner varandra liksom att kommunikationsmediet påverkar interaktionen mellan studenterna.

7.2 Diskussionsforum som gemensamhetsskapare och socialt stöd

Synpunkterna som kom fram under intervjuerna inom frågeområdet om upplevelsen av diskussionsforum som gemensamhetskapare och socialt stöd har i resultatredovisningen förts samman och presenteras utifrån aspekterna:

- känslan av gemenskap och hur gemenskap skapas
- stöd för varandra.

De två aspekterna har i redovisningen nedan även delats upp i olika del-aspekter.

7.2.1 Känslan av gemenskap och hur gemenskap skapas

Informanterna upplever att det är en bra gemenskap mellan studenterna i utbildningen. Gemenskapen är framför allt inom den egna gruppen men några informanter känner även en viss gemenskap eller samhörighetskänsla med övriga studenter i utbildningen.

7.2.1.1 Att inte vara ensam

Det upplevs som mycket positivt att kunna logga in i LUVIT och där se att det är många andra studenter i utbildningen runt om i Sverige som sitter och arbetar med sina studier samtidigt¹. Känslan av ensamhet försvinner till förmån för en känsla av gemenskap.

... man sitter och känner sig lite enslig. Man sitter och pluggar så går jag in på LUVIT och då känner jag liksom att det är så många som sitter där runt om i Sverige och håller på med samma sak.

Även om det inte är någon i den egna gruppen så vet studenterna att det är någon som går samma utbildning. Lärplattformen bidrar till att ge en känsla av gemenskap. Det går bra att skicka ett snabbmeddelande till en person som är inloggad samtidigt och det ger en känsla av trygghet, gemenskap och direktkontakt. De tycker det är roligt att och när de brukar få svar från övriga studenter. Snabbmeddelanden kan användas till att kommunicera spontant med någon annan som är inloggad samtidigt.

¹ När en person loggat in i LUVIT visas på första sidan vilka andra i aktuell utbildning som är inloggade samtidigt.

Jag behöver egentligen inte veta vem personen är men jag känner ändå den tryggheten och gemenskapen att jag kan fråga en person som jag egentligen inte vet vem det är men jag vet att det är någon i vår grupp.

Det mest sociala med LUVIT, anser en informant, är att de direkt ser vilka fler som är inloggade samtidigt. Då kan hon enkelt ”kolla läget” genom att skicka ett snabbmeddelande framför allt till de inom den egna gruppen.

För om man har ett ärende till någon då ringer man eller skickar ett mejl eller något. Men om man bara liksom kollar läget: Hur mår du idag? och så, då ringer man inte och stör någon eller skickar ett mejl. Det gör inte jag. Men ser man att någon är inloggad i LUVIT så känns det liksom som att man kan bara kolla läget lite och det med snabbmeddelanden.

Ingen behöver uppleva att den är ensam om att ha sina frågor och funderingar. Studenterna kan se att andra studenter också har varit i diskussionsforumet och ställt frågor. Kanske står där redan en fråga liknande den som personen hade tänkt ställa. Det bidrar till en känsla av gemenskap och att studenten inte är ensam vare sig som student eller med sin fråga.

De här andra (diskussionsforumen) kommunikation lärare och elev, där ställer jag väl mest sådana här frågor som är lite utav allmän art som gäller typ träffarna eller något sådant som man undrar över som man inte har hittat någonstans i LUVIT. Så frågar man var hittar man det. Man är helt övertygad om att man inte är ensam i alla fall.

Gruppen har en stor betydelse för studierna och det är inom gruppen som den mesta eller egentliga gemenskapen mellan studenterna är. Utan gruppen och den kontakt som hon har med den, uppger en informant, hade hon nog känt sig isolerad då hon inte har någon i sin studiegrupp som bor geografiskt nära henne. En annan informant säger att det under perioder av individuella arbetsuppgifter kan gå ganska lång tid utan att hon har kommunikation med de övriga i gruppen. Samtidigt upplever hon att de har en bra gemenskap i gruppen.

För att man sitter där själv som sin egen lilla kurs.

Gemenskap med varandra inom gruppen kan studenterna uppleva när de läser andras inlägg och åsikter under diskussioner av olika frågor. Studenterna kan känna en gemenskap i att ”precis så tycker jag också” och den respons som de då kan få ifrån varandra. Det skapar en gemenskap att de kan se att andra studenter har samma frågor eller samma problem. Att inte vara ensam om att inte förstå eller att inte vara ensam över huvudtaget. Bara detta enkla att studenterna kan se vilka fler i kursen som är inloggade samtidigt bidrar till en känsla av gemenskap och samhörighet. Känslan av att det är fler än jag som sitter och arbetar med studierna nu, studenten be-

höver inte uppleva att den är ensam. I diskussionsforumen blir all information och allt material tillgängligt för alla som deltar i utbildningen, om det är de gemensamma diskussionsforumen, vilket bidrar till gemenskapen med alla studenter i utbildningen. Motsvarande gäller för det material och de diskussionsforum som bara nås av de inom respektive grupp. Genom att utnyttja diskussionsforumen behöver ingen hamna i situationen ”det har inte jag fått veta”. Det är viktigt att studenterna håller sig uppdaterade om vad som händer och sker i diskussionsforum. Genom att vara uppdaterade där har studenterna något att gemensamt diskutera. Även att studenter tipsar varandra och delar med sig av olika saker, både studierelaterat och socialt, bidrar till att stärka gemenskapen. När studenterna engagerar sig i varandra, frågar och hjälper varandra, ger tips och råd så förenar de även sin verksamhet. Ett ömsesidigt engagemang och en förening av verksamheten ger förutsättningar för skapande av relationer mellan praktik och gemenskap (Wenger, 1998).

7.2.1.2 Gemenskap i gruppen

Att kunna ställa frågor till både lärare och övriga i gruppen eller utbildningen och att få svar, det skapar en gemenskap och en samhörighet med de övriga studenterna.

Där var också roligt när man lade in de här, att man eventuellt kunde få någon form utav respons av de andra. Att det där, precis så har jag upplevt det, eller att det stämmer eller så där... Det var positivt tyckte jag, den biten var väldigt positiv.

LUVIT som helhet kan nästan ge en känsla av att vara i skolan när framför allt de inom gruppen träffas via LUVIT, uppger en informant. Det är via LUVIT som de huvudsakligast träffas inom denna grupp. Då är det inte enbart via diskussionsforumen utan de använder sig av flera funktioner för att kommunicera och arbeta med sina studier.

... det känns nästan lite som att ta sig till skolan i tankens värld eller hur man nu skall säga.

Genom kommunikation via diskussionsforum kan de ha lite kontroll på varandra inom gruppen säger en informant. De ger varandra tips via diskussionsforum om olika saker som har beröring med studierna och det de håller på med i grupparbetet, vilket bidrar till en känsla av gemenskap och att de bryr sig om varandra i gruppen.

Det är viktigt för studenterna att de kan känna en gemenskap med varandra, gemenskapen utgör en grund för samarbetet i gruppen anser en informant. Hon tror att kursens upplägg kan påverka hur gemenskapen skapas i gruppen. När hon nu senast har arbetat tillsammans med en annan student i gruppen tycker hon att det har fungerat mycket bra. De har varit ett stöd för

varandra, de har mycket utbyte av varandra och de kompletterar varandra väl. Under första terminen av sina studier upplevde hon däremot att det blev mycket ensamarbete. Hon upplevde det som lite motsägelsefullt att arbeta med individuella uppgifter och samtidigt försöka lära känna sina kurskamrater eller framför allt de i den egna gruppen.

Det är klart att kursens upplägg påverkar det (gemenskapen). Jag tänker på det första halvåret som var väldigt väldigt tungt och väldigt jobbigt och väldigt stort och brett och därmed kändes väldigt inte rörligt men näst intill. Det var väldigt mycket ensamarbete där samtidigt som man skulle försöka lära känna sina kursare och kurskamrater och så /.../ samtidigt så märker man ju mer intensivt man arbetar med vissa människor desto mer lär man verkligen känna dem och det blir på ett annat sätt.

Trots att de studerar på distans, och vad det innebär av att inte träffas fysiskt så ofta inom den egna gruppen, så anser de flesta att de har lärt känna varandra väl. Det varierar från grupp till grupp om och i så fall hur mycket de träffas fysiskt, utöver kursträffarna på högskolan. Alla framhåller att det är lättare att lära känna varandra om de träffas fysiskt.

...med tanke på hur lite man träffas så lär man ändå känna människor väldigt väl på det här viset, konstigt nog.

Det är viktigt att studenterna lär känna varandra väl för det underlättar det gemensamma arbete de har att utföra. Om de känner varandra väl, förstår och vet vad de menar så leder det inte så lätt till missförstånd. En informant uttrycker just att det är en konst att kunna arbeta i grupp på grund av att det kan vara svårt att enas om hur en rapport eller motsvarande skall se ut, vad den skall ha för innehåll och hur sammanställningen skall ske med mera. Vidare framkommer att det märks vilka som är kompromissbenägna, det gör det i alla grupparbeten, men det blir mycket tyngre när de är utspridda över landet jämfört med om alla sitter runt samma bord och diskuterar. Det försvårar att inte kunna träffas fysiskt för att genomföra stora krävande arbeten när studierna sker på distans.

Att gruppgemenskapen kan bli stark framkommer i en intervju. Det hade från högskolan förts på tal att grupperna skulle göras om. Gruppen blev då ändå mer sammansvetsad och ville verkligen inte bli splittrad, vilket de agerade mot. Följande citat från inlägg på en grupps diskussionsforum visar på en sådan reaktion.

Inlägg: xxxx (gruppnamnet) *splittras?!*
Har ni läst NN:s kursinfo inför hösten? Där står att det ska bildas nya basgrupper på 15-20 pers som också ska utgöra kontaktgrupper i LUVIT. Jag är skakad in i märgen! Vårt samarbete som fungerar så bra.

Jag mailade NN och frågade om hon tänker slå ihop gamla basgrupper för att bilda de större grupperna, eller om de ska splittras helt för att "röra om i grytan". Bad henne förtydliga i LUVIT.

Svar: *Hjälp vilken rubrik. Inte kan de väl splittra oss. Vi får väl se vad hon svarar på din fråga. Jag tänkte att vi kanske har kvar vår basgrupp och tillfällig samarbetar med andra. Men tjugo pers... suck!*

Gemenskapen som finns inom grupperna har enligt informanterna uppstått på olika sätt. Kursträffarna på högskolan har bidragit, för en del grupper så har gemenskapen skapats genom att de inom grupperna har fysiska träffar mellan kursträffarna. Gemenskapen kan också bildas genom användningen av LUVIT i stort, med de kommunikationsmöjligheter, upplägg och det material som finns samlat där, liksom att LUVIT är en plats som de har att "samlas" och uttrycka sig i.

En gemenskap måste utvecklas mellan medlemmarna i gruppen för att uppnå ett bra resultat vid grupparbeten. Det är viktigt att det skapas förutsättningar för studenterna att utveckla en gemenskap och att göra gruppindelning utifrån hur studenterna är geografiskt bosatta är ett sätt. Studenterna har då förutsättningar för att träffas även via fysiska träffar. Lally och Barrett (1999) anser att möjligheten för en student att delta i diskussioner kan bero på kritiska faktorer såsom gruppstorleken, strukturen och processen i gemenskapen. Att kunna träffas fysiskt inom grupperna utöver kursträffarna på högskolan lyfts fram som värdefullt för att få till den rätta grupp känslan. För vid fysiska träffar brukar det vara enklare att kommunicera med varandra och det är ett sätt att lära känna varandra bra. En informant uppger att gemenskapen i hennes grupp har kommit av sig självt och att alla har arbetat i grupp förut och vet vad som krävs av dem och är därmed måna om att det skall fungera. Detta påstående delas inte av alla övriga informanter och inte heller enligt andra studier (Bernard & Lundgren-Cayrol, 2001; Clark, 2001). Enligt de olika författarna så kan vid campusutbildning gemenskap uppstå i princip av sig självt men det är svårare att få till vid gemenskapen vid distansutbildning. Det tar även längre tid att etablera grupper vilket också framkommer i föreliggande studie där informanterna uppger att allt tar mycket längre tid men att de samtidigt är förvånade över hur väl de har lärt känna varandra trots omständigheterna. Det framkommer tydligt i undersökningen att alla anser att det är viktigt att det skapas en känsla av kamratskap och gemenskap vilket också stöds av Bernard och Lundgren-Cayrol (2001) liksom av Clark (2001).

7.2.1.3 Ömsesidigt engagemang

Vikten av att delta i diskussionerna i diskussionsforumen i LUVIT lyfts fram. Att helt enkelt använda diskussionsforumen och hålla sig uppdaterad. Via diskussionsforumen blir all information och allt material också tillgängligt för alla, vilket bidrar till gemenskapen. Det kan ges kritik, både positiv och negativ, både från kurskamrater och från lärarhåll och det blir ett stöd för studenterna. Att kunna kommunicera med lärare via diskussionsforum är viktigt, det är istället för det personliga mötet med läraren. Det framkommer att det i början fanns de studenter som aldrig syntes till någonstans i LUVIT, sedan fick övriga i gruppen reda på att de hade slutat. Vidare fanns det de studenter som inte heller syntes till någonstans i LUVIT men som inte hade slutat. Men alla nu kvarvarande studenter är måna om att det skall fungera optimalt och håller sig därmed uppdaterade om vad som sker i diskussionsforumen. För att få till en bra gruppgemenskap så anser en informant att det är viktigt att alla är med i LUVIT från början och verkligen tidigt använder och testat det. Hon uppger att det kändes fånigt och kanske till och med onödigt då de arbetade mycket med individuella uppgifter under första terminen. Men genom att använda diskussionsforum kom de tillsammans i gruppen över den obekväma känslan.

Ja för att i början så sågs vi inte mycket. Nej det är väl kanske så i början. Då kändes det lite fånigt att gå ut där i LUVIT, man visste ingenting. Man visste inte vilka de i gruppen var och så skrev man väl någonting, men man skojade lite om LUVIT i början: Är det någon här? Vad konstigt det känns att skriva här? Och då blir det ju en gemenskap kring det då.

... vad jag tror var viktigt i vår grupp var att alla var i LUVIT i början. För det har jag förstått av andra basgrupper att det har varit väldigt dåligt med närvaron då i LUVIT. I alla fall första terminen, det var då jag hörde talas om det.

Alla inser inte att det behövs en social bit i studierna och att lärplattformen kan bidra med det. För att det skall bli någon gemenskap i grupperna och att studenterna skall kunna utgöra något stöd för varandra krävs att alla tar sitt ansvar och deltar i gruppdiskussioner. Om bara någon enda student i gruppen försöker att använda diskussionsforumen så blir det ingen gemenskap, personen får inga svar på sina frågor, ingen hjälp och inget stöd från sina gruppkamrater. I en sådan situation kan det inte kännas meningsfullt att använda diskussionsforum. För att det skall bli något av diskussionerna måste flera personer delta. Inom en grupp som använder både sociala och mer kunskapsbaserade diskussionsforum anser informanten att gruppen har ett gemensamt ansvar, det blir ett gruppsvar, för att få fungerande diskussioner i diskussionsforumen.

... det är verkligen ett gruppansvar det där att utnyttja LUVIT och det har fungerat jättebra för oss.

Enligt Stock McIsaac m fl (1999) så är det i händerna på läraren att skapa känslan av att det blir en lärande gemenskap och en social samvaro. Wenger (1998) anser att det inte är nödvändigt att varje deltagare är ansvarig för förenandet av verksamheten i gruppen. Både Stock McIsaac m fl och Wengers syn motsägs av informanterna i föreliggande studie som anser att det är ett ansvar för var och en i gruppen att få till en gemenskap, att alla bidrar och verkligen anstränger sig för att delta i diskussionerna i diskussionsforum. Liksom att det är allas ansvar att få till diskussioner och att diskussionsforumen sköts genom att alla håller sig uppdaterade och om någon har ställt en fråga så skall den besvaras. Skillnaden i synen på det hela här kan ligga i hur stora grupper det är frågan om. Ju mindre gruppen är desto större blir ansvaret för gruppmedlemmarna att delta för att det verkligen skall bli någon gemenskap inom gruppen och några diskussioner skall skapas i diskussionsforumen. Det kan ses som att studenterna tar på sig rollen som pådrivare, det sker en förskjutning från lärare till student enligt Aviv m fl (2003).

Det framkommer att ju bättre gruppmedlemmarna känner varandra desto bättre förstår de vad någon annan student menar när den skriver sina inlägg i diskussionsforumen. De kan vara mindre formella och mera raka i sina inlägg men det kan ändå leda till missförstånd ibland. Formaliteten på kommunikationen mellan studenter förändras under kursens gång (Schweizer et al., 2001), den blir mindre formell allt eftersom studierna fortsätter.

7.2.2 Stöd för varandra

Diskussionsforum är mera som en social länk för vad som händer och sker i gruppen men studenterna i hennes grupp har inte så mycket kommunikation via diskussionsforum berättar en informant.

... vi har våra små forum så att säga, men där har det liksom inte använts i utbildningssyfte utan mer som en social länk som man kan gå till. Ja där kan någon ha skrivit in någonting eller man önskar god jul ungefär.

... det har varit mera för att hålla lite social kontakt vad som har varit på gång.

Genom regelbundna chattar sker mycket av det sociala utbytet i hennes grupp. Däremot har de under sina chattar egentligen inte diskuterat så mycket kursens själva kunskapsmassa. Det är när de försöker sammanfatta vad de har tagit upp under chatten som de märker att det mest är en social bit. De delar med sig så att alla i gruppen kan ta del av chattarna genom att

sammanfattningarna publiceras i LUVIT om någon inte har möjlighet att delta vid chattillfället. Följande citat från ett inlägg i diskussionsforum kan belysa att det inte sker så mycket rent kunskapsmässigt utbyte i en sådan chatt.

Jag glömde att sammanfatta vår senaste chatt. Vi kom väl egentligen bara fram till att vi skulle fortsätta med våra förslag. Ny chatt kl 18.30 söndag 8 feb.

Det framkommer att chattarna egentligen är tidskrävande i förhållande till vad de ger kunskapsmässigt men det uppvägs av den sociala gemenskap som de ger. Det är här som de inom gruppen kan lasta av sig, få medhåll och utgöra stöd åt varandra. Det utgör en viktig ventil för att orka med studierna. Fysiska träffar anser flera vara viktigt för att lära känna varandra och därmed kunna utgöra ett stöd för varandra.

En informant, vars grupp träffas fysiskt mellan kursträffarna, anser att de inom gruppen utgör ett socialt stöd för varandra. När de träffas blir det även en hel del socialt, de fikar, umgås och har det trevligt. Det sociala stödet från gruppen är viktigt för att klara av studierna. Speciellt vid studier på distans är det viktigt, när det känns arbetsamt, att ha gruppen att diskutera med, lasta av sig till och få stöd ifrån. Det blir också en social bit då studenterna upplever att de snabbt får svar på frågor som ställs i diskussionsforumen.

Det (stödet) är jätteviktigt tycker jag. Eftersom man läser på distans och det är viktigt att ha en grupp som man kan gå till om man känner att det är jobbigt, det är jätteviktigt tror jag. Eftersom vi inte har möjlighet att kunna träffas dagligen som alla andra och de har det stödet.

Det förekommer att de hjälper varandra på olika sätt inom grupperna. De ”peppar” och uppmuntrar på olika sätt för att stödja varandra. Inom några grupper framgår det att de hjälper varandra med studierna även när det är individuella uppgifter som de har att lösa. Det förekommer stöttning av varandra både socialt och med studierna. Stödet kan vara i form av att de ger varandra tips via diskussionsforum om olika saker som har beröring med studierna och det de håller på med i grupparbetet vilket bidrar till en känsla av gemenskap och att de bryr sig om varandra inom gruppen. En informant uppger att hon har haft stort utbyte av att arbeta med de andra inom gruppen, de ger varandra uppmuntran och hon upplever att det finns en generositet mot varandra inom gruppen. Inom en grupp har de haft en sådan bra gemenskap att när de under en period arbetade endast två och två saknade hon riktigt de övriga i gruppen och undrade om de andra verkligen klarade sig och hur gick det för dem. Informanten tycker också att det fungerar bra med det sociala stödet och gruppgemenskapen för att vara under de här omständigheterna med distansstudier.

7.2.2.1 *Ge och få respons*

Att ge och få feedback från både lärare och kurskamrater bidrar till att skapa en gemenskap och utgör ett stöd för studenten. Det finns ett behov av feedback både från lärare och från kurskamrater. Kontakten med lärarna via diskussionsforum gör att hon känner sig sedd säger en informant.

Så kände vi också i och med att vi hela tiden hade den här kontakten med lärarna inom just det här kollegiet så väldigt intensivt. De kom med feedback och allting, så man kände sig också väldigt sedd även som distansstudent så att säga.

Att ge varandra bra konstruktiv kritik inom gruppen upplevs som stärkande för gruppgemenskapen. Feedback behövs men det spelar egentligen inte så stor roll om den kommer från läraren eller från de övriga studenterna.

Jag tror att det alltid är bra när man ger bra konstruktiv kritik till varandra på något vis. För det stärker nog gemenskapen faktiskt och att kunna komma med åsikter och att göra det på ett bra sätt.

Att få respons upplevs som viktigt och positivt, det skapar glädje i studierna och blir därmed ett stöd för studenten. Det upplevs som att dela på någonting och det känns stimulerande. Det är viktigt att de svarar varandra på frågor i diskussionsforum och ger feedback den vägen. Så här säger en informant om att få respons från gruppkamrater på inlägg hon gjort i diskussionsforum.

...att du eventuellt kan få någon respons på det. Att det är det kanske som också ger glädjen. Man delar någonting.

För gruppmedlemmarna emellan måste negativ feedback ges med en viss försiktighet. De bör undvika att diskutera meningsskiljaktigheter för mycket via det skrivna ordet, för när negativ respons ges den vägen kan den lätt misstolkas.

Fast då har vi kanske tagit mer på telefon. Jag tror man skall undvika att gräla eller diskutera för mycket när man mejlar eller i ett sådant här forum. För att det är ju det här du vet att texten så lätt misstolkas. /.../ Man läser in andra saker mellan raderna.

Att ge bra konstruktiv kritik när en utbildning bedrivs på distans är viktigt men också svårt. En förutsättning för att det skall fungera inom gruppen är att det är en väl fungerande grupp, som känner gemenskap, att de känner varandra och utgör ett stöd för varandra. Det behöver vara ett öppet klimat och att de törs säga vad de tycker om saker och ting. Respons på varandras frågor och andra diskussionsinlägg i diskussionsforum utgör ett stöd för varandra och en viktig del av studierna och är extra viktigt för studenter som studerar på distans. Studenter vill ha feedback och det kan ges hur mycket feedback som helst enligt Rossman (1999). Men responsen måste

ges med omsorg så att den inte misstolkas. Enligt Bernard och Lundgren-Cayrol (2001) uppstår det lättare missförstånd vid distansutbildning jämfört med campusutbildning och det är svårare och tar längre tid att rätta till missförstånd som har uppstått.

7.2.2.2 *Stöd från lärare*

Det framkommer att det finns lärare som inte sköter kommunikationen med studenterna på ett sätt som är önskvärt ur studenternas synvinkel. Vissa lärare är mycket duktiga på att bevaka och besvara frågor i diskussionsforumen. Men en del lärare bryr sig inte om att göra det. Att kunna få ställa sina frågor till lärarna och att få dem besvarade via diskussionsforum är viktigt då distansstudenterna inte har några lektioner och därigenom möjlighet att få kontakt med läraren. Studenterna lär sig snabbt från vilka lärare de kan förvänta sig få svar på en fråga. För de lärare som inte förväntas besvara frågor ställda i diskussionsforum finner studenterna andra vägar att gå. De skickar e-post direkt till läraren, till en annan lärare eller de tar hjälp av varandra i gruppen. Om studenten inte har någon bra fungerande grupp att få hjälp och stöd ifrån i en sådan situation känner studenten sig väldigt ensam och utlämnad.

Återigen då blir man räddad av gruppen istället för att av sina lärare få någonting utbenat. Hur är det tänkt att vi skall lösa det här nu? Så det är så otroligt viktigt i de här distansstudierna att lärarkommunikationen är klar och redig. Och framför allt måste de finnas där /.../ i och med att vi inte har några lektioner. Det är vårt enda tillfälle egentligen att ställa våra frågor. Såvida vi inte skall gå på lärarna via mejl och det är inte tanken. För om man då är i en basgrupp som inte fungerar och har de här lärarna som inte svarar då är man väldigt utlämnad.

Gruppen och kommunikationen inom gruppen liksom mellan student och lärare är viktig för att studierna skall fungera bra för studenterna. Studenterna kan utgöra ett stöd för varandra både socialt och i studierna och de har ett behov av att känna gemenskap med varandra. Om läraren inte tar sig tid till att besvara frågor och ge kommentarer i diskussionsforum känner sig studenterna utlämnade och isolerade. Det är enligt Hiltz (1998) frustrerande att på obestämd tid vänta på att få ett svar. Stock McIsaac m fl (1999) tar upp att just avsaknaden av respons kan ge en känsla av isolering hos studenterna. Stock McIsaac m fl framhåller att distansstudenter saknar omedelbar feedback både från lärare och från studenthåll. Men i föreliggande studie framkommer att studenter upplever att de snabbt kan få svar på diskussionsforum främst från övriga studenter. En tänkbar anledning till skillnaderna här kan ligga i att Stock McIsaac m fl:s studie är från 1999 och föreliggande intervjuer från 2004. Det är vanligare år 2004 att studenterna är uppkopplade och inloggade i lärplattformen under längre

tid, i och med möjligheten till bredbandsuppkoppling mot Internet. När studenterna är inloggade under längre tid ges också mer tid och utrymme för att besvara andra studenters frågor och inlägg.

Distansstudenter deltar i diskussioner i diskussionsforum med egna inlägg och svarar på andras inlägg eller frågor. De tar även del av andras inlägg som finns i diskussionsforum. När studenterna läser andras inlägg så leder det till tankar och känslor och i vissa fall känner de att de måste besvara andra studenters frågor. Det blir ett samtal och studenterna gör något när de skriver ett svar, det leder till ett förtingligande. Kombinationen av delta-gande och förtingligande leder till en förhandling av innebörd enligt Wenger (1998). Det räcker inte med att en student bara deltar utan samtidigt som den deltar bidrar den med material, till exempel skriver inlägg i diskussionsforum, studenten förtingligar då sin tanke. För att lära sig måste en student engagera sig i och bidra till gruppen. Lärande är inte en aktivitet som är separerad från andra aktiviteter. Men för att det skall vara lättare för en student att till exempel skriva ett diskussionsinlägg krävs att personen känner att den trivs i gruppen och känner sig uppskattad med sina inlägg, att den helt enkelt är accepterad i gruppen. När det finns fungerande grupper inom en distanskurs så kan många diskussioner föras via diskussionsforum. Det sker då en förhandling av innebörder där de diskuterar inte bara sådant som är relaterat till aktuella studier i kursen utan även annan kunskap och sociala bitar. Förutsättningar ges för ett lärande och inte bara för det som hör till kursen utan de kan även lära sig annat som inte är direkt relaterat till det studierna behandlar just för tillfället. Det sker ett ständigt lärande enligt Wenger (1998) och den praktikbaserade gemenskapen inkluderar även sociala relationer.

7.3 Diskussionsforums roll för lärandet

Det tredje frågeområdet som behandlades vid intervjuerna lade tonvikten på hur intervjupersonerna upplevde att användning av diskussionsforum påverkade lärandet. De synpunkter på användningen av diskussionsforum i detta avseende som kom fram under intervjuerna har förts samman till aspekterna:

- obligatoriska inlägg
- reflektion och bearbetning
- möjligheter och begränsningar.

7.3.1 Obligatoriska inlägg

Alla informanter nämner en kurs i utbildningen som verkar ha gjort stort intryck på dem. Det är kursen där alla studenter var ålagda att göra obligatoriska inlägg kring ämnesområdet ungefär varje vecka. Den här formen för att ta till sig innehållet i kursen upplevde de flesta som ett mycket bra sätt

att lära sig på men att det också var tidskrävande. Det framkommer synpunkter som att de läste den aktuella kursen mycket ivrigt och noggrant, att de verkligen gick igenom den ordentligt. Till följd av att studenterna tvingas att läsa litteraturen intensivt och tänka till, reflektera och genom att relatera till ”verkligheten” lär de sig och får de en större behållning. Det blir diskussioner när alla deltar.

Det var dels så var man tvungen att läsa avsnitten intensivt för att man då skulle kunna ha någon åsikt om någon utav de här frågorna som man fick välja på. Sedan var man tvungen att tänka till: Vad betyder den här texten? Vad har jag egentligen för åsikt? Vad tycker jag? Vad tycker jag är viktigt och vad vill jag ta fram som speciellt i den här texten? Man fick tänka till och reflektera själv.

När studenterna skall göra inlägg så måste litteraturen vara inläst och sedan måste de tänka till. Men det räcker inte med det, det är även synnerligen bra att kunna relatera till sin livserfarenhet anser en informant, kunskapen måste sättas in i ett sammanhang, det är då hon lär sig. Att hon sedan får respons från övriga i gruppen på sitt inlägg gör att det känns bra.

... dels så fick man tänka till. Alltså man hade en vecka på sig och man skulle läsa igenom litteraturen och man skulle tänka till själv /.../ Man kände att man kunde ta utifrån sin livserfarenhet och utifrån det jag såg och hörde just då när jag jobbade /.../ Det var så många bitar och responsen då från andra som gjorde att jag kände att det här var otroligt positivt.

De obligatoriska inläggen i diskussionsforum upplevdes som ett bra sätt att lära sig på men att det kunde ha utvecklats till något ändå bättre, om de i gruppen verkligen hade diskuterat varandras inlägg anser en informant. Hon anser att det inte blev så i hennes grupp då det var många inlägg som inte hade kopplingar till andra inlägg. Trots att kopplingarna inte var så många som de borde eller kunde ha varit till varandras inlägg upplevde hon ändå att de lärde sig mycket.

Att man har gjort ett inlägg på något vis och utan att det fanns i texten någon koppling till vad de andra har tyckt eller tänkt eller resonerat kring. Det var ändå, tyckte väldigt många i efterhand, ett ypperligt sätt att lära sig. Det var mycket mer tidskrävande naturligtvis. Men samtidigt så var det ett ypperligt sätt att lära sig. Man var verkligen tvungen till att ha tänkt till, läst och liksom relaterat det till verkligheten på något vis innan man gjorde ett inlägg. Man var tvungen att ha något att säga så att säga.

En informant hade motsatt synpunkt om obligatoriska inlägg i diskussionsforum, hon anser att det också kan finnas en risk att det inte alltid blir så bra inlägg när det inte är spontana inlägg utan mera framtvingande inlägg som görs. I en sådan situation kan det finnas studenter som gör inlägg som

inte är speciellt väl genomtänkta utan de görs bara för att studenten skall ha gjort det som skall göras, att ha gjort sitt antal obligatoriska inlägg och därmed förhoppningsvis bli godkänd.

Vid obligatoriska inlägg tvingas studenterna att följa studietakten för att kunna hänga med i diskussionerna. Läraren skapar en situation som gör att studenterna måste delta aktivt i diskussionerna vilket är lärarens roll enligt Wu och Hiltz (2004). Studenterna är också tvungna att engagera sig, det sker en förhandling av innebörden genom att de deltar och deltar med att skriva inlägg (förtingligande). De måste medverka i och fungera i verksamheten som har sin repertoar. I detta fall i form av att göra inlägg i diskussionsforum utifrån vissa uppställda krav. Enligt Wenger (1998) omfattar lärande i en praktik just former för ömsesidigt engagemang, harmonisering i verksamheten och utvecklande av en gemensam repertoar. Lärandet har därmed en social natur och struktur.

7.3.2 Reflektion och bearbetning

Studenterna lär sig mycket av att utnyttja diskussionsforum för att diskutera kunskapsmassan vilket bland annat visas av att alla tycker de lärt sig mycket i samband med de obligatoriska inläggen. Studenterna blir tvungna att tänka till och reflektera över vad de läst i litteraturen, vad de själva anser om frågan och vad de andra har för åsikter. Det framkommer synpunkter som att sådana här diskussioner ger mer reflektion och lärande än om motsvarande diskussion hade förekommit i en lektionssal. När diskussionerna förs i diskussionsforum ges alla möjlighet att komma till tals liksom att alla hinner tänka till och de måste tänka till. Det går inte för någon att glida med och gömma sig bakom andra studenter i kursen utan alla är tvungna att delta och vara pålästa för att kunna reflektera ordentligt.

Jag minns att vi var rörande eniga för vi hade någon utvärdering av det /.../ och det verkade som många i många grupper tyckte att detta var ett väldigt bra sätt på något vis /.../ man var tvungen till att tänka till kring de frågorna och verkligen leta upp det ordentligt och ja som sagt reflektera ordentligt över det.

Om motsvarande diskussionsfrågor bara hade lämnats ut till studenterna som instuderingsfrågor som var frivilliga att besvara och mera för eget bruk anser en informant att det inte hade lett till att hon lärt sig lika mycket. Just att det skall skrivas inlägg gör att studenten pressar sig lite mera och därmed lär sig mer. Hon upplever att när hon skriver ner det hon tänker så leder det till att hon lär sig mer, hon reflekterar på ett annat sätt. Kunskapen måste först finnas i hennes eget huvud och för att få ner det på papper måste hon tänka till och formulera sig. Hon får tänka till såsom ”Kan jag formulera det så?” eller ”Är det verkligen så här?”. När det skrivs ner blir det mer påtagligt vad det verkligen är som hon anser.

... det är så med många saker, att har du det i ditt huvud ja du har det där och du funderar och så där. Men på något vis får du ner det på papper så ser du, då kan du tänka efter. Du kan tänka: Men kan man säga så? Men är det verkligen så här? /.../ för min del är det så att jag tror att när det kommer ner på papper så blir det ännu mer påtagligt och man kan ifrågasätta kanske lite mer vad det är. Det blir tydligare allting då.

Några informanter anser att de har lättare för att komma ihåg något när det har skrivits ner. I skrivprocessen bearbetas det en gång till och lärs in bättre på det viset. Studenterna lär sig genom att bli tvingade att formulera sig i skrift.

Jag vet inte men jag är nog så där att så fort jag har skrivit någonting så har jag lättare för att komma ihåg det och då ligger det och maler på ett annat sätt i huvudet och man funderar på det. /.../ det är i den där skrivandeprocessen så bearbetar man allting ytterligare, tuggar det en gång till.

Det framkommer att det är bra att läsa andra studenters inlägg i discussionsforum, det skapar tankar och eftertänksamhet. Studenterna kan då ge sin egen uppfattning om hur de har uppfattat eller ser på en fråga och på det viset föra diskussionen vidare.

Jag tycker att det är jättepositivt att läsa andras inlägg därför att det skapar också tanke och eftertänksamhet då. Man kan ifrågasätta och just den här reaktionen då: Men så här tycker inte jag. Jag tycker nog att det skall vara så.

Det är bra att läsa vad andra har för syn på en discussionsfråga. Studenterna kommer ett steg längre i lärandeprocessen och synen på det hela och får ett bredare perspektiv på området. Genom att någon till exempel ställer frågor på ett inlägg som en person har gjort så leder det till att personen som gjort inlägget då måste tänka till igen och kanske formulera om och förtydliga sitt inlägg. Det ger ytterligare utrymme för reflektion.

... ibland så får man frågor i de här inläggen helt enkelt att: Jag har uppfattat det på det här sättet det jag har läst som du har skrivit. Är det rätt eller har jag missuppfattat? Sedan får man svara på det och då får man tänka igenom det en gång till. För att det var kanske inte riktigt så man hade menat det, som det låter.

Genom att se vad andra har för synpunkter på samma problem lär sig studenterna mer. Det kan ge aha-upplevelser att läsa andra studenters inlägg eller frågor och svar i discussionsforum. Alla tänker olika och ser olika på saker och ting, det tillför alla som är med i gruppen att se det ur olika synvinklar.

Så tänker man det är nog bara jag som inte förstår det här. Sedan så kan man då se att det är andra som har frågat samma sak och så kan

man se vad andra har för synpunkter på samma problem som har svarat i sin tur. Så jag tycker att man lär sig vansinnigt mycket på detta.

Diskussioner i diskussionsforum är som diskussioner i alla sammanhang de är alltid nyttiga, genom att andra människor ställer andra frågor än vad en person själv skulle göra. När någon annan ställer en fråga är det lättare för en person att inse att hon egentligen kanske inte har förstått och då tvingas hon att tänka till en gång till.

... man tror att man har lärt sig någonting men det har man inte. Att man verkligen har jobbat med det och bearbetat det och fått in det på plats i sitt eget huvud. Det är att diskutera med andra och lyssna till andras frågor och försöka svara på något och så upptäcker man att jag förstod det inte i alla fall. Det är ett sätt att involvera de här kunskaperna i sitt eget huvud.

En informant lyfter fram att om man har tidigare erfarenheter från högskolestudier och livserfarenhet underlättar det för att klara av grupparbete och att studera på distans.

Det bygger mycket på det här på något vis att man har i alla fall högskolepoäng så man har läst sig till lite och så kanske att man har en viss livserfarenhet.

Genom diskussioner i diskussionsforum så finns möjligheten att lära av vad andra har för frågor och funderingar på olika saker. Då diskussionerna inte sker i realtid behöver inte alla vara med samtidigt och på samma plats och kan ändå delta i diskussionen. Men för att kunskapen skall kunna föras framåt måste det finnas personer som svarar eller ger en kommentar när någon ställer en fråga. Studenterna lär av att läsa vad andra studenter har ställt för frågor liksom svaren och kommentarerna på inläggen som finns i diskussionsforumen. Men det gäller att studenterna har nått den mogenhetsgrad att de förstår att de lär av att andra har synpunkter på deras inlägg.

När studenter ger respons på inlägg som andra studenter har gjort runt till exempel en given diskussionsfråga så leder det till reflektion och medvetenhet om att det går att se samma sak på olika sätt. Det leder till fler infallsvinklar inom området och berikar därmed lärandet gentemot att bara läsa och besvara samma fråga själv utan att ta del av de övrigas syn på frågan. Diskussioner i ett diskussionsforum ökar studenternas lärande (Wu & Hiltz, 2004) och enligt Thomas (2002) gynnar diskussionsforum kritiskt tänkande. Eftersom studenten har tid för reflektion och kan formulera om, så kan inläggen bli exakt som studenten vill och inläggen kan bli av djupare karaktär och ha högre kvalitet. Dietz-Uhler och Bishop-Clark (2001) påtalar att diskussionerna i diskussionsforum är skapade med omsorg och det är bra diskussioner som förs där. Även Rossman (1999) anser att inlägg i dis-

kussionsforum ofta har högre kvalitet än diskussioner i en lektionssal, vilket beror på tiden som finns till reflektion innan inläggen görs.

Studenterna i en distanskurs engagerar sig genom att delta i diskussionerna i diskussionsforumen, de respekterar varandras inlägg, ger respons på varandras inlägg och svarar på varandras frågor. Därigenom lär de sig mycket av varandra, de förhandlar om erfarenhet, det skapas en gemenskap som de känner att de tillhör och som de lär och utvecklas i. Studenterna kan dra nytta av sina erfarenheter från tidigare studier, från arbetslivet eller från sin livserfarenhet när de tar till sig och lär sig nya saker. De har även varandras erfarenheter och kunskaper som de delar med sig av inom gruppen som stöd för lärandet. Genom att studenterna har varandra i gruppen att dela erfarenheter och kunskap med så får de också större möjlighet att utveckla sin föreställningsförmåga, de kan få inspiration och exempel från de övriga i gruppen som berikar och bidrar till lärandet. Det hjälper till att verklighetsförankra studierna, att koppla teorin till praktiken. Det blir ett lärande som enligt Wenger (1998) är identitetsskapande. Wenger anser att identiteten för en person i en praktikbaserad gemenskap kan ses som upplevd, förhandlad, social, en lärandeprocess och som ett samspel mellan det lokala och globala, där engagemang och föreställningsförmåga hos personen stärker identiteten.

7.3.3 Möjligheter och begränsningar

För att få diskussionerna i diskussionsforumen att bli överskådliga och lätta att följa behöver inläggen göras på ett strukturerat sätt. Inom en grupp har de utvecklat ett sätt att strukturera upp inläggen i diskussionsforumen för att det skall vara lätt att hitta och följa diskussionerna.

Men vi har lärt oss ganska bra tycker jag i vår grupp att strukturera, dela upp i olika trådar och så där, så det är någorlunda ordning på grejorna. Det brukar funka ganska bra.

Det är viktigt för både lärare som planerar och genomför kurser och för studenter att vara medvetna om de möjligheter och de begränsningar som finns i användningen av diskussionsforum. Genom att vara medveten om dessa möjligheter och begränsningar kan diskussionsforum användas på ett mer effektivt sätt. En begränsning är om det inte sker någon bra strukturering av inläggen i diskussionsforum. För att underlätta bildandet av en bra struktur kan till exempel en anvisning finnas tillgänglig i lärplattformen som beskriver hur nya inlägg och svarsinlägg görs i diskussionsforumen. Enligt Wenger (1998) är det viktigt att de inblandade har utvecklat sin egen repertoar som här är ett strukturerat sätt att göra diskussionsinlägg på.

För att förutsättningarna för lärande skall bli så bra som möjligt anser några informanter att vissa lärare bör bli bättre på att utnyttja och bevaka diskus-

sionsforumen. Det är viktigt att lärarna bevakar diskussionsforumen så att studenterna får hjälp den vägen i sina studier. Distansstudenter har inte möjligheten att ställa frågor och diskutera på lektioner såsom campusstudenter har och därför är det viktigt att de får svar på sina frågor via diskussionsforum så att alla i kursen kan ta del av och lära sig av frågorna och svaren. Vissa lärare har inte som Wenger (1998) uttrycker det ett engagemang. Engagemanget är inte ömsesidigt. Lärarna i ett sådant fall harmoniserar inte in i verksamheten och minskar därmed förutsättningarna för studenternas lärande.

Om jämförelser görs mellan att diskutera i ett diskussionsforum kontra att föra motsvarande diskussion i en lektionssal ses för- och nackdelar med båda formerna. Vid diskussioner i en lektionssal är det lättare att komma med direkta uppföljningsfrågor än vad det är i ett diskussionsforum, där det blir utdraget över tiden. Alla ges möjlighet att komma till tals i diskussionsforum, vilket leder till en bättre demokratisering av diskussionerna (Issroff & Scanlon, 2002). Det går inte att prata i munnen på varandra. Det finns tid för alla att i lugn och ro tänka till och formulera ett inlägg i en diskussion i ett diskussionsforum jämfört med en diskussion i lektionssalen. Diskussionsforum ger mer utrymme för de blyga för de behöver bara skriva, de blir mer anonyma här. Att föra virtuella diskussioner möjliggör för personer som inte är så talföra av sig. Diskussionerna blir mer reflekterande och leder därmed till att studenterna lär sig mer. Det är just att studenterna har mer tid till att tänka till över både andras inlägg och till att formulera egna inlägg som bidrar till det. Studenterna har därmed en större möjlighet till förtingligande vilket leder till att de lär. Resultatet stöds av flera studier (Harasim et al., 1998; Lally & Barrett, 1999; Thomas, 2002; Wegerif, 1998).

7.3.3.1 Studenternas erfarenheter

Inom de flesta grupperna så har deltagarna en spridning av varierande grad i ålder och de har olika yrkes-, livs- och studieerfarenhet. Inom grupperna bidrar alla med sin kunskap och erfarenhet och den används på olika sätt och kommer alla i gruppen till del. Informanterna upplever att det känns bra att kunna tillföra kunskap och erfarenhet både för sig själv och för de övriga i gruppen. De kan alla tillföra kunskap och erfarenhet i olika omfattning via olika tillfällen, det är att ge och ta.

Jag måste säga att jag tycker att det är en fördel för att vi har alla någonting att komma med i och med att vi har så olika bakgrund och olika ålder och erfarenhet så har alla unika erfarenheter att dela med sig av.

Att alla har unika erfarenheter med sig i bagaget att dela med sig av ses som något positivt. Studenterna upplever att de lär sig mycket av varandra.

De utnyttjar varandras kunskap och att vara van som student underlättar i studierna. De som har tidigare kunskap eller erfarenhet från ämnesområdet har lite extra att tillföra gruppen, vilket uppskattas av övriga gruppmedlemmar. Det leder till att studenterna lär känna varandra väl och det påverkar gemenskapen. Studenterna känner sig mer trygga med varandra och vågar skriva mer fritt och gör fler inlägg i diskussionsforum. De har kommit in i en positiv spiral. Studenterna lär genom att de interagerar med varandra. Bernard och Lundgren-Cayrol (2001) liksom Clark (2001) säger att studenterna lär sig mer och tycker det är trevligare om de har en gemenskap där de kan interagera och hjälpa varandra genom diskussioner och gemensamt arbete.

8 GENERELL DISKUSSION

Studiens övergripande frågeställning är: Hur kan användning av diskussionsforum i en lärplattform överbrygga en eventuell känsla av övergivenhet och avsaknad av kamratstöd? Ur den övergripande frågeställningen följde frågorna:

- Hur upplever distansstudenter användandet av diskussionsforum i sina studier?
- Hur kan diskussionsforum utgöra ett socialt stöd för studenterna?
- Hur påverkar användandet av diskussionsforum studenternas upplevelse av lärandet?

Dessa tre frågeområden har använts som utgångspunkt för intervjuerna liksom för presentation och diskussion av resultatet. För enhetlighetens skull disponeras även den avslutande generella diskussionen utifrån de tre ovan nämnda frågeområdena.

8.1 Upplevelse av att använda diskussionsforum

I stort upplever distansstudenter det som positivt att använda diskussionsforum i sina studier. Vissa begränsningar finns men när alla studenter deltar med inlägg och verkligen ger respons och kommenterar varandras inlägg upplevs det som positivt.

Det är svårt för studenter att komma igång med användandet av diskussionsforum speciellt när det inte är obligatoriskt att göra inlägg i diskussionsforum. Studenterna har fullt upp med att hinna med att läsa litteraturen och göra de uppgifter de är ålagda att göra individuellt. De anser sig inte ha tid och upplever inte heller något behov av att göra diskussionsinlägg där utöver. Men det är viktigt att studenterna verkligen kommer igång med att använda diskussionsforum tidigt i utbildningen, så att det känns naturligt och bekvämt för studenterna att använda diskussionsforum. Motståndet till

att använda diskussionsforum beror på att det känns ”fånigt” som någon uttrycker det, speciellt i början när det är ovant, det kan även upplevas lite obehagligt. En annan aspekt är att diskussionsinläggen är permanenta, de försvinner inte utan är kvar länge och många kan se hur ”dåligt jag har uttryckt mig”. Upplevelsen av att det är en barriär just att börja använda diskussionsforumen bekräftas av Hammond (2000).

Hur kan en eventuell känsla av rädsla överbryggas och underlätta för att göra inlägg i diskussionsforum? Studenterna behöver hjälp att övervinna känslan av ”dumhet” och obehag av att göra inlägg i diskussionsforum. Det räcker inte att påtala vikten av att tidigt börja använda lärplattformen och dess diskussionsforum för att främja skapandet av en gemenskap i gruppen. Läraren spelar enligt Wu och Hiltz (2004) en viktig roll genom att motivera studenterna på olika sätt till att föra aktiva diskussioner i diskussionsforum. Obligatoriska inlägg i diskussionsforum på ett tidigt stadium av utbildningen är ett sätt att få studenterna att lära sig att använda diskussionsforum. De inledande obligatoriska inläggen kan vara av enklare karaktär för att träna studenterna till att göra inlägg i diskussionsforum. Samtidigt behöver studenterna uppmuntras att diskutera och skapa bekantskap med övriga studenter i gruppen och gärna i hela kursen. Hur långt kan upplägget av en kurs gå beträffande att ha tvingande inlägg? Måste alla tvingas till att delta aktivt i en gemenskap i en grupp? Alla människor är olika och har rätt till en personlig integritet. Men har en person som ingår i en grupp rätt att, kanske inte direkt motverka, men i varje fall inte medverka till att det skapas en gemenskap i gruppen? Gruppens arbete är beroende av att alla i gruppen deltar aktivt, har ett ömsesidigt engagemang och förenas i sin verksamhet för att det skall fungera bra.

Asynkron kommunikation upplevs som positivt då det möjliggör för alla att delta i diskussioner och ta del av information oberoende av tid och rum. Att det går att ändra och justera meddelanden innan de läggs in i diskussionsforum upplevs också som något positivt speciellt för de studenter som är lite osäkra eller behöver mer tid till för eftertanke och för att formulera sig. Liknande resultat framkommer i andra studier (Dietz-Uhler & Bishop-Clark, 2001; Hammond, 2000; Harasim et al., 1998; Rossman, 1999). Att det inte alltid blir några riktiga diskussioner eller fart på diskussioner i diskussionsforum om det inte är obligatoriskt för alla att göra diskussionsinlägg kan enligt Thomas (2002) ses som ett resultat av att kommunikationen är asynkron och att det då kan bli ett isolerat deltagande.

Sätten för att kommunicera och samarbeta på i en distansutbildning varierar bland annat beroende på gruppstorlek och arbetsuppgifter. Studenterna kan kommunicera och samarbeta via diskussionsforum, chatt och snabbmeddelanden i lärplattformen, e-post, telefon, fysiska träffar och en kombination

av de olika kommunikationsmöjligheterna. Flera av de uppräknade kommunikationssätten är enligt Bourne (1998) sådana som måste ingå i en lärplattform om det skall gå att diskutera med hjälp av datorn. För många är det alltså inte tillräckligt att kommunicera via lärplattformen.

Enligt Wenger (1998) tar det ett tag för en praktikbaserad gemenskap att komma i gång och att etablera sig och för att det skall bli ett kompetent medlemskap i en praktikbaserad gemenskap krävs ett ömsesidigt engagemang, ansvar för verksamheten och en förhandlingsbarhet i repertoaren. Det kan ses som att det krävs att gruppmedlemmarna i en distansutbildning engagerar sig, tar ett ansvar för och deltar i diskussionerna som förs i diskussionsforumen. Men då behöver det skapas situationer så att gruppmedlemmarna engagerar sig i diskussionerna i diskussionsforumen. Det är då som studenterna ges förutsättningar för ett ömsesidigt engagemang, ansvar för verksamheten och förhandling om repertoaren i gruppen. De måste inom gruppen förstå och harmoniera i verksamheten, de måste utveckla former för hur de skall få till ett ömsesidigt engagemang och utveckla sitt sätt att utveckla sin repertoar (Wenger, 1998). Det leder till ett lärande genom hur de inom gruppen gör, på vilket sätt de arbetar.

Om avsikten är att diskussionsforum skall användas i en utbildning gäller det att finna ett sätt som gör att studenterna kan överbrygga motståndet till att göra inlägg. Kan distansutbildningar locka fler studenter som är lite mer tillbakadragna och blyga av sig? De behöver då inte tala så mycket inför grupp och muntligt redovisa saker och ting. Kan sådana studenter känna sig mer trygga i en distansutbildning? Är gemenskapen som de upplever genom att veta att det finns fler studenter som läser samma utbildning fullt tillräcklig för dem?

Resultatet av föreliggande studie kan ha en viss begränsning i generell giltighet då informanter från olika grupper inte använt diskussionsforum på samma sätt och i samma omfattning. Samtidigt är det en styrka att studien visar att diskussionsforum upplevs och används olika av olika studentgrupper. Det visar också på vikten av att lärplattformen fungerar och att det skapas situationer där studenterna använder diskussionsforum aktivt från kursens början vilket leder till ett bra och flitigt användande.

8.2 Diskussionsforum som gemensamhetskapare och socialt stöd

Diskussionsforum bidrar till att skapa gemenskap mellan studenterna och det utgör ett socialt stöd för distansstudenter. Diskussionsforumet är inte bara ett socialt stöd utan det är även ett stöd för att klara av studierna, då studenterna ger varandra rent kunskapsmässigt stöd genom respons, råd och tips, vilket bekräftas av Dietz-Uhler m fl (2001). Stödet både det sociala

och det mer kunskapsmässiga, behöver inte bara ske via diskussionsforum utan det kan även ske på andra sätt. Men diskussionsforum är en möjlighet för distansstudenter då det kan användas oberoende av tid och rum och alla har möjlighet att komma till tals på mer lika villkor.

Det är svårt att få studenterna att frivilligt börja använda diskussionsforum för kommunikation. Det är mycket viktigt att läraren verkligen betonar viktigen av att gå in och bekanta sig med lärplattformen och att läraren tidigt lägger in uppgifter som gör att studenterna använder sig av diskussionsforum och övervinner sin rädsla eller obekvämheter med att skriva inlägg. Läraren spelar en viktig roll genom att motivera studenterna till aktiva diskussioner i diskussionsforumet (Wu & Hiltz, 2004). I början av en utbildning kan det vara lockande för en lärare att inte skapa för mycket grupper och inte ha så mycket grupparbeten då det alltid är en viss rörlighet bland studenterna med avhopp. Men att i början av en utbildning lägga huvudsakligast individuella uppgifter skapar mindre förutsättningar för studenterna att lära känna varandra. Om studenterna lär känna varandra och får till stånd en gemenskap på ett tidigt stadium av utbildningen, kan det minska antalet studieavbrott. Det är bra att börja en distansutbildning med uppbyggande övningar för att bygga upp en känsla av gemenskap och grupp-tillhörighet (Wegerif, 1998). Det är viktigt att försöka uppnå en känsla av kamratskap och gemenskap. Studenterna i en distansutbildning får då bättre förutsättningar för att lära och de tycker att lärprocessen är trevligare om de kan interagera med varandra med hjälp av diskussioner och gemensamt arbete. De lär mer om de engagerar sig och är aktiva i diskussionsforumens studierelaterade diskussioner. Hur mycket ansvar kan och skall läggas på studenterna för att få till en bra gemenskap? Hur mycket ansvar har läraren för att driva på och försöka frammana aktiviteter som gynnar att gemenskap skapas? Enligt Wenger (1998) underlättas lärandet av att delta, vara medlem i en gemenskap och att lärandet inte kan designas utan att det skapas inom en design. Så läraren kan inte med automatik räkna med att det bildas en gemenskap som leder till lärande bara för att läraren har gjort ett visst upplägg eller en viss design av en kurs.

Distansstudenter utbyter information av olika slag genom inlägg i diskussionsforum men de kan även interagera med varandra på andra sätt. De lär mycket av varandra och alla har något att tillföra gruppen i form av kunskap eller erfarenhet. Om studenter upplever att de har en bra gemenskap inom gruppen inverkar det positivt på studierna. Genom gruppen kan de känna stöd från varandra både när det gäller rent studiemässigt och även mer socialt. Som distansstudenter är de i ett större behov av att verkligen kunna utveckla gemenskap. När det är utbildning som bedrivs på campus är det lättare att få till en gemenskap genom att studenterna träffas fysiskt i samband med föreläsningar och då de även träffar lärarna. Just interaktio-

nen studenter emellan men även mellan studenter och lärare är viktigt inom distansutbildning (Yang & Tang, 2003). En student som gör bra inlägg i diskussionsforum har bättre förutsättningar för att skapa vänskapliga och rådgivande relationer med de övriga studenterna. Om en student har vänskapliga och rådgivande nätverk så har det positiva effekter på studenternas studieprestationer (Yang & Tang, 2003). Det skapas då möjlighet för utbyte av information, kunskap och erfarenheter. Även Wegerif (1998) påtalar vikten av en social dimension för att studenterna skall lyckas i sina studier och att studenterna måste kunna känna sig trygga med sina kurskamrater.

Det är viktigt att studenter som läser på distans lär känna varandra trots att de inte träffas fysiskt så ofta. Därför är kursträffarna viktiga och det kan eftersträvas att skapa grupper utifrån hur studenterna bor geografiskt så att de gruppmedlemmar som önskar kan ges möjlighet att träffas fysiskt även mellan kursträffarna på högskolan. Samtidigt är då frågan om det upplevs som orättvist eller otillfredsställande för de som inte bor i närheten av någon i gruppen? Men att känna varandra inom gruppen är en förutsättning för att grupparbetena skall fungera på ett bra sätt. Curtis och Lawson (2001) hävdar att det är viktigt att ha en social interaktion för att skapa förutsättningar för en bra kommunikation av själva kunskapsmassan. Genom att dela in studenterna i grupper och att de inom grupperna har sina mötesplatser såsom diskussionsforum och ett gemensamt sätt att uttrycka sig på samt ett sätt att strukturera upp inläggen på så finns det enligt Wenger (1998) de nödvändiga strukturer som behövs för att utbyta erfarenheter och förhandla om innebörder.

I bra fungerande grupper med god gemenskap kan det bildas en generositet, att de delar med sig till varandra, alla är engagerade och bryr sig om varandra. Genom att ge varandra tips och ge respons på andras inlägg i diskussionsforum skapas ett ömsesidigt engagemang, där deltagande och förtingligande vävs samman. Det finns tre dimensioner av relationer mellan praktik och gemenskap enligt Wenger (1998) och det är ömsesidigt engagemang, förening av verksamhet och en delad repertoar. Ett sätt av ömsesidigt engagemang är när distansstudenterna frågar varandra om hjälp och ger varandra hjälp liksom att de ger varandra olika tips och råd. De förenar sig kring och tar ansvar för verksamheten. En gemensam repertoar inkluderar språket, att de har ett sätt att uttrycka sig på inom gruppen. I en distansutbildning bör de också ha ett gemensamt verktyg att kunna kommunicera med, ett sådant verktyg för att utöva kommunikation är diskussionsforum i lärplattformen. Här möts studenterna och delar med sig till varandra på olika sätt.

Utifrån Wengers (1998) begrepp praktikbaserad gemenskap finns det i en distansutbildning en praktikbaserad gemenskap inom varje grupp. Alltså

består en distansutbildning av flera olika praktikbaserade gemenskaper, de olika grupperna. Därutöver finns även en större och lite mer perifer praktikbaserad gemenskap, den består av hela kursen som alla studenterna tillhör. Studenterna ingår i flera olika praktikbaserade gemenskaper. De ingår i sin egen grupp till vilken de också tillför kunskap från andra praktikbaserade gemenskaper de tillhör. Alla studenter tillför kunskap till gruppen utifrån tidigare erfarenheter de har och dessa kunskaper har de skaffat sig från andra sammanhang och grupper där de är eller har varit delaktiga. Det är kunskap och erfarenheter från tidigare studier, från arbetslivet eller utifrån sin livserfarenhet som de tillför gruppen. Studenterna tar med och delar med sig av sina tidigare kunskaper och erfarenheter till gruppen vilket uppskattas av de övriga gruppmedlemmarna. De är förbindelselänkar mellan olika praktikbaserade gemenskaper (Wenger, 1998). Kursträffar och lärare är också förbindelselänkar som överbrygger mellan de olika grupperna. En kurs som bedrivs som distansutbildning med studenterna indelade i grupper består av ett antal praktikbaserade gemenskaper. Mellan de olika grupperna finns det platser där de olika grupperna kan ha kontakt med varandra, såsom diskussionsforum med frågor till läraren och sociala forum. E-postfunktion är ett annat exempel på förbindelselänk mellan grupperna. Liksom möjligheten att se vilka fler som är inloggade samtidigt vilket skapar en känsla av gemenskap inte bara inom den egna gruppen utan att det finns fler som sitter och arbetar med sina studier.

På vilket sätt skapas förutsättningar för utvecklande av en bra gemenskap? Skapandet av mindre grupper där var och en har sitt eget diskussionsforum och områden i lärplattformen som de övriga grupperna inte har tillgång till är ett sätt att skapa förutsättningar för grupp-gemenskap. En annan aspekt är att grupperna redan från början av utbildningen tvingas att kommunicera med varandra. Vidare att grupperna har möjlighet att träffas fysiskt, gärna utöver de ordinarie kursträffarna. Diskussionsforum kombinerat med övriga sätt att kommunicera gör att varje grupp kan finna sitt sätt att arbeta på. Denna studie visar att det finns förutsättningar för diskussionsforum att vara en gemensamhetsskapare och ett stöd för distansstudenterna både socialt och kunskapsmässigt.

8.3 Diskussionsforums roll för lärandet

Studenterna upplever att de lär sig mycket av att både göra egna inlägg i diskussionsforum och läsa andras inlägg liksom att besvara andra studenters inlägg. Det leder till en ökad bearbetning, eftertanke och reflektion. Studenterna har möjlighet att ta del av andra studenters erfarenheter inom ett område. Men det förutsätter också att studenterna har utvecklat en gemenskap där de känner sig trygga och kan dela med sig av sin erfarenhet och kunskap till varandra. Alla upplever att de har en identitet som bygger

på sin egen livserfarenhet och identiteten påverkas av medlemskapet i gemenskapen. De lär sig hela tiden när de förhandlar om innebörden.

Genom att använda diskussionsforum för att diskutera frågor och kunskapsinnehåll lär sig studenterna mycket, både av att göra egna inlägg och att läsa och besvara andras inlägg. Även när de får respons och frågor på egna inlägg lär de sig. De blir då mer eller mindre tvingade att strukturera, reflektera och tänka till när de skall skriva ner sina inlägg. Genom att skriva ner vad de menar lär studenterna sig lite extra, det bearbetas en gång till inte bara i huvudet utan även när de skall få ner det i skrift och när de ser vad de skrivit leder det till reflektion som: Är det verkligen så? Kan det uttryckas så?

Ett sätt att stödja studenternas lärande är att ordna moment med obligatoriska inlägg i diskussionsforum. Hur mycket skall studenter försöka "tvingas" till att delta aktivt i diskussionsforum? Studenterna blir mer "inrutade" i sin tid och flexibiliteten i tid blir inte lika stor vilket kan ses både som något negativt och som något positivt. Det negativa är just att studenterna inte på samma sätt själva kan disponera när de vill förlägga sin tid för studier. Men om en student tar sig för många lediga veckor från studierna kan det bli för mycket som kommer efter och studiesituationen blir nästan ohållbar. Avhoppet från studierna kan då snart vara ett faktum. Ett annat sätt för att få till mer diskussion och för att följa upp varandras diskussionstrådar är till exempel ha ett obligatoriskt inlägg per person och minst ett eller två responsinlägg där det verkligen är respons som ges. Det går även att studenterna inom gruppen turas om med att vara sammanfattare av diskussionerna som förs för att ytterligare få en press på att läsa vad de övriga i gruppen har skrivit i sina diskussionsinlägg respektive responsinlägg. En distansstudent som deltar i ett diskussionsforum endast genom att läsa andra studenters inlägg kan enligt Wengers (1998) resonemang inte skapa sig någon riktig innebörd i kursen. För att kunna skapa en innebörd krävs det enligt Wenger både deltagande och förtingligande från studenten. Deltagandet hos en sådan student är passivt och det sker inget förtingligande såsom att skriva några inlägg i diskussionsforumet. Studenten har då inte samma möjlighet att lära sig på grund av att den inte deltar på ett aktivt sätt i gruppens aktiviteter. Det blir inte heller något ömsesidigt engagemang, förening av verksamheten eller någon gemensam repertoar som enligt Wenger är förutsättningarna för en praktikbaserad gemenskap.

Det är svårt att helt avskärma diskussionsforum från övriga kommunikationsätt och övriga bitar i lärplattformen. Bara lärplattformen och de kommunikationsvägar som finns i den räcker tydligen inte för studenterna, vilket ses i att studenterna går utanför lärplattformen med bland annat fysiska träffar utöver kursträffarna. Endast diskussionsforum räcker inte som

stöd för distansstudenter. Men med ett utnyttjande redan tidigt i utbildningen utgör diskussionsforum ett bra stöd för distansstudenter. Det är ett sätt för studenterna att lära känna varandra, de upplever en gemenskap. Det gynnar lärandet för studenterna genom att det blir ett aktivt deltagande. Det sker ett lärande genom att studenternas identitet och innebörden av det de lär sig skapas i relation till gemenskapen de har i praktiken. Vilket är saker som just utmärker en praktikbaserad gemenskap enligt Wenger (1998). Men det förutsätter att det är ett ömsesidigt engagemang från alla deltagare för att var och en skall få ut mesta möjliga.

Ibland förekommer det att en del av studenterna gör fristående diskussionsinlägg eller inlägg mest för sakens skull som inte verkar så väl överlagda. I sådana fall kan det diskuteras om diskussionsinlägg av det slaget bidrar så mycket till lärandet. Det enda som i princip sådana diskussionsinlägg gör för att öka lärandet är att studenterna måste tänka till, formulera sig och skriva ner, det sker ett förtingligande. Men det fungerar lika bra i en sådan situation att studenten sänder in svaret via e-post. Genom att studenten sänder in svaret på frågan via e-post elimineras obehagskänslan för den som inte så gärna skriver i diskussionsforum. Om en student bara gör ett eget oberoende diskussionsinlägg kan frågan ställas om en sådan student överhuvudtaget bryr sig om att läsa övriga inlägg i diskussionsforum. Fyller sådana diskussionsforum någon större funktion? I så fall för vem och i vilken omfattning? Hur kan det skapas ett sätt för att få till diskussionsforum som stödjer och främjar lärande? För om inte studenterna ger så mycket respons på varandras inlägg utan mera gör "egna" fristående diskussionsinlägg uppnås inte den breda infallsvinkeln på ett diskussionsämne. Ett förtingligande sker genom att tanken skrivs ner och det sker genom deltagande. Men det är inget ömsesidigt engagemang och det leder inte till så mycket förhandling av innebörden.

Studenterna förhandlar hela tiden om kunskap i sina grupper, de diskuterar med varandra i diskussionsforumen. Det är genom att läsa inläggen i diskussionsforumen som studenterna uppmärksammas om andras syn på saker och ting och därmed får aha-upplevelser som att: Så kan jag också se det. Kan det verkligen vara på det viset? Studenterna för ett förhandlande med sig själva och med de övriga i gruppen. Förhandlandet av innebörden sker genom att skriva inlägg i diskussionsforum som i sig är ett förtingligande enligt Wenger (1998) och detta tillsammans leder till ett lärande för studenten. Studenterna lär genom erfarenhet, det blir till en innebörd för dem.

Studenter som läser en distansutbildning där de använder diskussionsforum på ett aktivt sätt och har en bra gemenskap med övriga studenter i gruppen har bra förutsättningar för lärande. De får en innebörd i det de lär, det blir lärande som en erfarenhet. De har en gemenskap med de övriga i gruppen,

det blir lärande som en tillhörighet. Studenterna tillhör sin grupp där de gör saker tillsammans, som är lärande genom görande. Gruppmedlemmarna får en identitet, vilket blir ett lärande som är identitetsskapande. Det finns möjligheter för att Wengers (1998) förutsättningar för lärande uppfylls för distansutbildningar.

Det skulle vara intressant att studera en utbildning där studenterna redan från början i första kursen får uppgifter som kräver obligatoriska inlägg i diskussionsforum. Där studenterna verkligen har informerats om vikten av att tidigt börja använda diskussionsforum. Att i en sådan utbildning göra om motsvarande undersökning och studera hur studenterna där upplever användningen av diskussionsforum, omfattningen av användandet och till vad det används, samt i vilken omfattning som studenterna går utanför lärplattformen. Vidare hur studenterna i en sådan kurs upplever stödet från och gemenskapen med övriga studenter. Hur upplever de lärandet? Det skulle också vara intressant att göra en studie med de studenter som har avbrutit sina studier och anledningen till avbrottet. Finns det eventuellt några kopplingar mellan studieavbrott och gruppgemenskap, användning av lärplattform och diskussionsforum?

9 SLUTSATS

Resultatet visar att diskussionsforum i en lärplattform utgör ett stöd för distansstudenter i deras studier. Diskussionsforum är dels ett socialt stöd för studenterna under deras distansstudier och dels ett stöd för studenterna inhämtande av kunskapsmassan. Men det förutsätter att studenterna använder diskussionsforum aktivt och att det bildas en bra gemenskap inom gruppen där studenterna känner att de har ett utbyte med varandra både socialt och kunskapsmässigt. Det sociala stödet bildas genom att studenterna i diskussionsforum skapar och håller kontakt med övriga studenter i kursen. De får genom diskussionsforum bekräftelse på att de inte är ensamma i sina studier och inte heller ensamma med sina frågor.

Det kunskapsmässiga stödet som studenterna får genom att använda diskussionsforum är att studenterna måste reflektera över och bearbeta litteraturen samt det som skall läras under olika moment i kursen. Att förtingliga sina tankar genom att skriva ner dem leder till ett lärande, även att ifrågasätta hur andra studenter har uppfattat olika saker är ett bra stöd för lärandet. Liksom att av andra få sina slutsatser och påståenden ifrågasätta leder till ytterligare reflektion och bearbetning vilket stödjer lärandet. Användning av diskussionsforum för att diskutera litteraturen är arbetskrävande för studenterna men ett bra sätt för dem att lära sig på.

Men diskussioner i diskussionsforum i en distansutbildning kommer inte igång av sig självt. Att ha en lärplattform med diskussionsforum räcker inte till för att det skall bildas en social gemenskap bland kursdeltagarna eller för att studenterna skall diskutera kursens kunskapsmassa. Det är inte självklart att studenterna börjar använda diskussionsforum bara för att diskussionsforumet finns där. Studenterna måste först ta sig över den barriär som finns mot att använda diskussionsforum. Det räcker inte med att läraren uppmanar studenterna att bekanta sig med diskussionsforumet. Diskussionsforumet är ett verktyg som studenterna måste lära sig att använda och därmed upptäcka vilket stöd som det kan utgöra för dem i deras studier. Läraren har ett ansvar för att alldeles i början av utbildningen erbjuda studenterna att lära sig att använda diskussionsforum och bli förtrogna med det. Förutsättningar skapas till exempel genom att läraren i början som inledande moment skapar diskussionsforum där det är obligatoriskt för alla studenter att göra inlägg och kommentarer. Studenterna får sedan allt eftersom kursen fortskrider ett gemensamt ansvar för att diskussionerna i diskussionsforum förs på ett bra sätt som tillför studenterna i deras studier.

Det är angeläget att i kursen bilda mindre grupper och att varje grupp kan ha sitt eget diskussionsforum som bara de och läraren har tillträde till. Stora diskussionsgrupper avskräcker vissa studenter från att delta. Diskussioner i mindre grupper skapar förutsättningar för en bättre gemenskap och att studenterna bättre lär känna varandra vilket i sin tur leder till att de får bättre kontakt med varandra och därmed utgör ett bättre stöd för varandra både socialt och rent studiemässigt.

Att tidigt i utbildningen få till en bra gemenskap studenter emellan är en framgångsfaktor för distansstudenter och distansutbildningar. Det kan få till följd att antalet studenter som avbryter sina studier minskar. Men diskussionsforum ensamt räcker inte för att skapa en gemenskap i utbildningen. En gemenskap i en distanskurs skapas med hjälp av diskussionsforum tillsammans med andra kommunikationsverktyg som finns i en lärplattform och tillsammans med övriga kommunikationssätt såsom fysiska träffar. Diskussionsforum bidrar till att skapa och upprätthålla en gemenskap inom gruppen och utgör därmed ett stöd för distansstudenter både socialt och för lärandet av kunskapsmassan.

10 REFERENSER

- Aviv, R., Erlich, Z., Ravid, G., & Geva, A. (2003). Network Analysis of Knowledge Construction in Asynchronous Learning Networks. [Electronic version]. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 7(3), 1-23.
- Bernard, R. M., & Lundgren-Cayrol, K. (2001). Computer Conferencing: An Environment for Collaborative Project-Based Learning in Distance Education. *Educational Research and Evaluation*, 7(2-3), 241-261.
- Bourne, J. R. (1998). Net-Learning: Strategies for On-Campus and Off-Campus Network-enabled Learning. [Electronic version]. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 2(2), 70-88.
- Carswell, A. D., & Venkatesh, V. (2002). Learner outcomes in an asynchronous distance education environment. [Electronic version]. *International Journal of Human-Computer Studies*, 56, 475-494.
- Clark, J. (2000). Collaboration Tools in Online Learning Environments. [Electronic version]. *ALN Magazine*, 4(1).
- Clark, J. (2001). Stimulating Collaboration and Discussion in Online Learning Environments. *The Internet and Higher Education*, 4, 119-124.
- Curtis, D. D., & Lawson, M. J. (2001). Exploring Collaborative Online Learning. [Electronic version]. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 5(1), 21-34.
- Denscombe, M. (1998). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Dietz-Uhler, B., & Bishop-Clark, C. (2001). The use of computer-mediated communication to enhance subsequent face-to-face discussions. *Computers in Human Behavior*, 17, 269-283.
- Dringus, L. P., & Terrell, S. (1999). The Framework for Directed Online Learning Environments. *The Internet and Higher Education*, 2(1), 55-67.
- Europeiska kommissionen. (2001). *Meddelande från kommissionen. Att förverkliga det europeiska området för livslångt lärande*. Bryssel: Europeiska kommissionen. Generaldirektoratet för utbildning och kultur. Generaldirektoratet för sysselsättning och socialpolitik.
- Hammond, M. (2000). Communication within on-line forums: the opportunities, the constraints and the value of a communicative approach. *Computers & Education*, 35, 251-262.
- Harasim, L., Hiltz, S. R., Teles, L., & Turoff, M. (1998). *Learning Networks. A Field Guide to Teaching and Learning Online*. Cambridge MA: The MIT Press.

- Hiltz, S. R. (1994). *The Virtual Classroom: Learning Without Limits via Computer Networks*. Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Hiltz, S. R. (1997). Impacts of college-level courses via Asynchronous Learning Networks: Some Preliminary Results. [Electronic version]. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 1(2), 1-19.
- Hiltz, S. R. (1998, November). *Collaborative Learning in Asynchronous Learning Networks: Building Learning Communities*. Paper presented at the WEB98, Orlando, Florida. Retrieved 13 Jan, 2004 from http://eies.njit.edu/~hiltz/collaborative_learning_in_asynch.htm.
- Högskoleverket. (2004). *Universitet & högskolor. Högskoleverkets årsrapport 2004*. Retrieved 3 febr, 2005, from http://www.hsv.se/sv/CollectionServlet?view=0&page_id=2311&expand_tree=69
- Issroff, K., & Scanlon, E. (2002). Using technology in Higher Education: an Activity Theory perspective. *Journal of Computer Assisted Learning*, 18, 77-83.
- Johnson, C. M. (2001). A survey of current research on online communities of practice. *The Internet and Higher Education*, 4, 45-60.
- Jonassen, D. H., & Rohrer-Murphy, L. (1999). *Activity Theory as a Framework for Constructivist Learning Environments*. Retrieved 12 Dec, 2002, from <http://tiger.coe.missouri.edu/~jonassen/coursses/CLE/documents/activity.pdf>
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lally, V., & Barrett, E. (1999). Building a learning community on-line: towards socio-academic interaction. *Research Papers in Education*, 14(2), 147-163.
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- LUVIT. (2003a). *Användarmanual LUVIT v. 3.7*. Lund: LUVIT AB.
- LUVIT. (2003b). *Kursdeltagarmanual LUVIT 3.7*. Lund: LUVIT AB.
- McKendree, J., Stenning, K., Mayes, T., Lee, J., & Cox, R. (1998). Why observing a dialogue may benefit learning. *Journal of Computer Assisted Learning*, 14, 110-119.
- Murphy, K. L., Drabier, R., & Epps, M. L. (1998). A Constructivist Look at Interaction and Collaboration via Computer Conferencing. *International Journal of Educational Telecommunications*, 4(2/3), 237-261.
- Nicholson, S. (2002). Socialization in the "virtual hallway": Instant messaging in the asynchronous Web-based distance education classroom. *The Internet and Higher Education*, 5, 363-372.

- Nätuniversitetet. (2003). *Myndigheten för Sveriges nätuniversitet*. Retrieved 19 jan, 2003, from <http://www.netuniversity.se/sys/Navigation/Content.asp?c=10>
- O'Regan, K. (2003). Emotion and e-Learning. [Electronic version]. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 7(3), 78-92.
- Rossmann, M. H. (1999). Successful Online Teaching Using an Asynchronous Learner Discussion Forum. [Electronic version]. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 3(2), 91-97.
- Schultz, T., & Nergell, M. (2004). *Förstudie på uppdrag av Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. IT-plattformar för distansutbildning*: VHS Upphandling. Verket för högskoleservice. Retrieved 17 aug, 2004, from <http://www.myndigheten.netuniversity.se/page/896/forstudiekringplattformfordistansutbildning.htm>.
- Schweizer, K., Paechter, M., & Weidenmann, B. (2001). A Field Study on Distance Education and Communication: Experiences of a Virtual Tutor. [Electronic version]. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 6(2).
- Stock McIsaac, M., Blocher, J. M., Mahes, V., & Vrasidas, C. (1999). Student and Teacher Perceptions of Interaction in Online Computer-Mediated Communication. *Educational Media International*, 36(2), 121-131.
- Thomas, M. J. W. (2002). Learning within incoherent structures: the space of online discussion forums. *Journal of Computer Assisted Learning*, 18, 351-366.
- Utbildningsdepartementet. (2002). *SFS nr: 2002:26. Förordning (2002:26) med instruktion för Myndigheten för Sveriges nätuniversitet*. Retrieved 19 jan, 2003, from <http://www.netuniversity.se/sys/Navigation/Content.asp?c=27>
- Wegerif, R. (1998). The Social Dimension of Asynchronous Learning Networks. [Electronic version]. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 2(1), 34-49.
- Wenger, E. (1998). *Communities of Practice. Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wu, D., & Hiltz, S. R. (2004). Predicting learning from asynchronous online discussions. [Electronic version]. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 8(2), 139-152.
- Yang, H.-L., & Tang, J.-H. (2003). Effects of Social Network on Students' Performance: A Web-based Forum Study in Taiwan. [Electronic version]. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 7(3), 93-107.

BILAGA 1

2004-03-29

Till
Prefekt
XXXX
Institutionen XXXX

Anhållan om tillstånd

Härmed anhåller jag, Anita Eklöf, om tillstånd att vid Institutionen XXXX få genomföra en studie beskriven nedan. Jag studerar IKT och lärande vid IT-universitetet i Göteborg och skriver en magisteruppsats, 20 poäng, som handlar om distansutbildning. Syftet med studien är att studera om användning av diskussionsforum i en utbildningsplattform såsom Luvit kan främja studierna för distansstudenter. Metoden jag kommer att använda är intervjuer och studier av det material som finns i kursen i Luvit. Resultatet kommer att presenteras i form av en magisteruppsats som presenteras i samband med ett opponentskap vid IT-universitetet i Göteborg. Uppsatsen kommer även att vara sökbar och tillgänglig via Internet. Min handledare är Anita Mattsson, e-post, anita.mattsson@ibv.his.se Programansvarig för IKT och lärande, distans, 40 poäng, vid IT-universitetet i Göteborg är Sylvi Vigmo, e-post: vigsyl@ituniv.se

Urvalet av informanter kommer att göras bland studenter som läser XXXX på distans vid Institutionen XXXX. Informanterna kommer att intervjuas och deras deltagande är frivilligt. I studien kommer också studenters och lärares inlägg i diskussionsforum i utbildningsplattformen Luvit att studeras, liksom kursens struktur i Luvit. Uppgifterna kommer att behandlas konfidentiellt.

Anita Eklöf
IT-universitetet i Göteborg, e-post: it2ekxl@ituniv.se

Tillstånd medges för Anita Eklöf att genomföra studien vid Institutionen XXXX.

XXXX
Prefekt
Institutionen XXXX.

BILAGA 2

2004-04-16

Till fackliga företrädare för Lärarförbundet, SACO och ST-ATF

Meddelas för kännedom

Jag, Anita Eklöf, studerar IKT och lärande vid IT-universitetet i Göteborg och skriver en magisteruppsats, 20 poäng, som handlar om distansutbildning. Syftet med studien är att studera om användning av diskussionsforum i en utbildningsplattform, såsom Luvit, kan främja studierna för distansstudenter. Metoden jag kommer att använda är intervjuer med några av studenterna i kursen och studier av det material som finns i kursen i Luvit. Resultatet kommer att presenteras i form av en magisteruppsats som presenteras i samband med ett opponentskap vid IT-universitetet i Göteborg. Uppsatsen kommer även att vara sökbar och tillgänglig via Internet. Min handledare är Anita Mattsson, e-post, anita.mattsson@ibv.his.se Programansvarig för IKT och lärande, distans, 40 poäng, vid IT-universitetet i Göteborg är Sylvi Vigmo, e-post: vigsyl@ituniv.se

Urvalet av informanter kommer att göras bland studenter som läser XXXX på distans vid Institutionen XXXX. Informanterna kommer att intervjuas och deras deltagande är frivilligt. I studien kommer också studenters och lärares inlägg i diskussionsforum i utbildningsplattformen Luvit att studeras, liksom kursens struktur i Luvit. Inga personuppgifter kommer att redovisas i uppsatsen och svar eller liknande kommer inte att identifieras till enskild person. Uppgifterna kommer att behandlas konfidentiellt.

Tillstånd för att genomföra studien har medgivits av prefekt XXXX, Institutionen XXXX.

Vid eventuella frågor kontakta mig.

Vänliga hälsningar

Anita Eklöf

IT-universitetet i Göteborg, e-post: it2ekxl@ituniv.se

BILAGA 3

Information till studenter om Luvitstudie

Jag, Anita Eklöf, studerar IKT och lärande vid IT-universitetet i Göteborg och skriver en magisteruppsats, 20 poäng, som handlar om distansutbildning. Syftet med studien är att studera om användning av diskussionsforum i en utbildningsplattform, såsom Luvit, kan främja studierna för distansstudenter. Metoden jag kommer att använda är intervjuer med några av studenterna i kursen och studier av det material som finns i kursen i Luvit. Resultatet kommer att presenteras i form av en magisteruppsats som presenteras i samband med ett opponentskap vid IT-universitetet i Göteborg. Uppsatsen kommer även att vara sökbar och tillgänglig via Internet. Min handledare är Anita Mattsson, e-post, anita.mattsson@ibv.his.se Programansvarig för IKT och lärande, distans, 40 poäng, vid IT-universitetet i Göteborg är Sylvi Vigmo, e-post: vigsyl@ituniv.se

Inga personuppgifter kommer att redovisas i uppsatsen och svar eller liknande kommer inte att identifieras till enskild person. Uppgifterna kommer att behandlas konfidentiellt.

Jag kommer att ta personlig kontakt med tilltänkta intervjupersoner. Vid eventuella frågor är Du välkommen att höra av Dig till mig.

Vänliga hälsningar

Anita Eklöf

IT-universitetet i Göteborg, e-post: it2ekxl@ituniv.se

BILAGA 4

Informationsbrev till lärare om Luvitstudie

Jag, Anita Eklöf, studerar IKT och lärande vid IT-universitetet i Göteborg och skriver en magisteruppsats, 20 poäng, som handlar om distansutbildning. Syftet med studien är att studera om användning av diskussionsforum i en utbildningsplattform, såsom Luvit, kan främja studierna för distansstudenter. Metoden jag kommer att använda är intervjuer med några av studenterna i kursen och studier av det material som finns i kursen i Luvit. Resultatet kommer att presenteras i form av en magisteruppsats som presenteras i samband med ett opponentskap vid IT-universitetet i Göteborg. Uppsatsen kommer även att vara sökbar och tillgänglig via Internet. Min handledare är Anita Mattsson, e-post, anita.mattsson@ibv.his.se Programansvarig för IKT och lärande, distans, 40 poäng, vid IT-universitetet i Göteborg är Sylvi Vigmo, e-post: vigsyl@ituniv.se

Urvalet av informanter kommer att göras bland studenter som läser XXXX på distans vid Institutionen XXXX. Informanterna kommer att intervjuas och deras deltagande är frivilligt. I studien kommer också studenters och lärares inlägg i diskussionsforum i utbildningsplattformen Luvit att studeras, liksom kursens struktur i Luvit. Inga personuppgifter kommer att redovisas i uppsatsen och svar eller liknande kommer inte att identifieras till enskild person. Uppgifterna kommer att behandlas konfidentiellt. Tillstånd för att genomföra studien har medgivits av prefekt XXXX, Institutionen XXXX.

Vid eventuella frågor är Du välkommen att höra av Dig till mig.

Vänliga hälsningar

Anita Eklöf

IT-universitetet i Göteborg, e-post: it2ekxl@ituniv.se

BILAGA 5

Informationsbrev till informanter

Hej

Jag, Anita Eklöf, studerar IKT och lärande vid IT-universitetet i Göteborg och skriver en magisteruppsats, 20 poäng, som handlar om distansutbildning. Syftet med studien är att studera om användning av diskussionsforum i en utbildningsplattform, såsom Luvit, kan främja studierna för distansstudenter. Metoden jag kommer att använda är intervjuer och studier av det material som finns i kursen i Luvit. Resultatet kommer att presenteras i form av en magisteruppsats som presenteras i samband med ett opponentskap vid IT-universitetet i Göteborg. Uppsatsen kommer även att vara sökbar och tillgänglig via Internet. Min handledare är Anita Mattsson, e-post, anita.mattsson@ibv.his.se. Programansvarig för IKT och lärande, distans, 40 poäng, vid IT-universitetet i Göteborg är Sylvi Vigmo, e-post: vigsyl@ituniv.se

Genom läraren i Din kurs har jag fått veta att Du kan vara en tänkbar informant och att Du kanske kan dela med Dig av Dina erfarenheter i en telefonintervju. Det är tänkt att jag genomför intervjun någon gång under vecka 19 - 21, 2004. Själva intervjun beräknas ta cirka ½ - 1 timme och kommer att spelas in på band. Jag kommer att kontakta Dig, för att komma överens om en tid som passar Dig bäst.

Tänkta frågeområden för intervjun är:

- upplevelsen av att använda diskussionsforum
- diskussionsforum som gemensamhetskapare och socialt stöd
- diskussionsforums roll för lärandet

Inga personuppgifter kommer att redovisas i uppsatsen och svar kommer inte att identifieras till Dig som enskild person. Uppgifterna kommer att behandlas konfidentiellt. Din medverkan är frivillig, och Du kan avbryta den när helst Du önskar utan att behöva ange skäl för detta.

Vid eventuella frågor är Du välkommen att höra av Dig till mig.

Vänliga hälsningar

Anita Eklöf

IT-universitetet i Göteborg, e-post: it2ekxl@ituniv.se

BILAGA 6

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

Kan du berätta kort om dig själv och din bakgrund (ålder, annan högskoleutbildning, läst på distans tidigare, arbetslivserfarenhet, bostadsort, tillgång till Internet)

Frågeområden

Upplevelse av att använda diskussionsforum

Kan du berätta hur du brukar använda diskussionsforum.

Berätta hur du upplever att använda diskussionsforum.

Berätta hur du upplever att diskussionerna på diskussionsforum har fungerat under kursen.

Berätta hur du upplever din roll i kursen (på diskussionsforumet).

Hur tror du tillgången till Internet påverkar användningen av Luvit och diskussionsforum?

Diskussionsforum som gemensamhetsskapare och socialt stöd

Berätta hur du upplever gemenskapen i gruppen, i kursen.

Berätta hur du tror att diskussionsforumen påverkar känslan av gemenskap.

Berätta vad ni i gruppen har utvecklat för former för hur ni kommunicerar, jobbar med varandra.

Beskriv hur du under kursen upplever du att du har mest utbyte av att jobba med andra.

Kan du beskriva hur du kan känna ett socialt stöd från dina kurskamrater?

Diskussionsforums roll för lärandet

Berätta hur du upplever att diskussionsforum kan vara ett stöd för lärandet.

Ni är många deltagare i kursen och med olika ålder och bakgrund. Hur anser du att det påverkar lärandet?

Avslutningsfråga

Något mer du vill ta upp som inte har framkommit?

BILAGA 7

Förfrågan om användning av inlägg i diskussionsforum

Hej

Jag, Anita Eklöf, studerar IKT och lärande vid IT-universitetet i Göteborg och skriver en magisteruppsats, 20 poäng, som handlar om distansutbildning. Syftet med studien är att studera om användning av diskussionsforum i en utbildningsplattform, såsom Luvit, kan främja studierna för distansstudenter. Metoden jag använder är intervjuer och studier av det material som finns i kursen i Luvit. Resultatet kommer att presenteras i form av en magisteruppsats som presenteras i samband med ett opponentskap vid IT-universitetet i Göteborg. Uppsatsen kommer även att vara sökbar och tillgänglig via Internet. Min handledare är Anita Mattsson, e-post, anita.mattsson@ibv.his.se. Programansvarig för IKT och lärande, distans, 40 poäng, vid IT-universitetet i Göteborg är Sylvi Vigmo, e-post: vigsyl@ituniv.se

Nu befinner jag mig i analysarbetet av intervjuerna och för att styrka det som framkommer ur intervjuerna vill jag använda mig av exempel från inlägg på diskussionsforum. Min fråga till dig är om du ger ditt medgivande till att jag använder mig av citat från inlägg som du har gjort på diskussionsforum i kursen. Din medverkan är frivillig och inga namn eller andra personuppgifter kommer att redovisas i uppsatsen.

Vid eventuella frågor är Du välkommen att höra av Dig till mig.

Tacksam för att Du svarar på om Du ger mig Ditt medgivande till att använda citat från inlägg Du gjort på diskussionsforum genom att Du svarar på denna e-postförfrågan.

Vänliga hälsningar

Anita Eklöf

IT-universitetet i Göteborg, e-post: it2ekxl@ituniv.se

ENGLISH SUMMARY

Distance education with the use of ICT has increased during the last years in Sweden. However, students in distance education can feel isolated not being able to discuss with their peers. An online learning environment, OLE, offering different tools for communication is often used in distance education. Discussion forum is such a tool where students at any time and any place can communicate with their teacher and with each other.

The aim of this study was to investigate how the use of discussion forum can support the distant students' studies. The study answers the following questions: How can the use of discussion forum in an OLE decrease the feeling of loneliness and overcome the lack of peer support? How do distance students feel using discussion forum in their studies? How does the use of discussion forum influence the students' experience of learning? Eight distance students studying at half part time and using the OLE called LUVIT were interviewed using semi-structured interviews.

The study shows that discussion forum offers a social support for distance students which enable them to create and maintain a group spirit and helps them overcome feelings of isolation. Discussion forum also supports the students' learning. When discussing on the discussion forum, the students must reflect over and work harder with the literature. They also must formulate and write down their thoughts, which stimulates their learning. Discussing on discussion forums is time consuming. The use of discussion forum does not start by itself, the teacher must early in the course offer the students the opportunity to learn how to use the discussion forum in an active way. Building smaller groups with their own discussion forum, creates opportunities for a better group spirit, which promotes students' learning.

Keywords: Asynchronous learning networks (ALN), collaborative learning, communities of practice, computer conferencing, discussion forum, distance learning, learning communities, online discussions, online learning environments (OLE), social network analysis.

Rapporter från Centrum för lärande och undervisning

Före 2001-01-01 gavs rapporter ut under Pedagogiskt centrum

1. Lönn, A. (1999). *Pedagogisk handledning vid högskola. En studie av pedagogisk handledning vid sektionen för Väg- och Vattenbyggnad, Chalmers Tekniska Högskola*. Högskolan i Borås, Pedagogiskt centrum. Rapport nr 1, 1999.
2. Lönn, A. (2000). *Vad förväntas av/väntar handledare och studenter? En enkätstudie om handledare och studenter förväntningar på varandra inför examensarbetet, om deras förväntningar uppfylls, samt deras beskrivningar av handledningens förlopp*. Högskolan i Borås, Pedagogiskt centrum. Rapport nr 2, 2000.
3. Bengtsson, A., Arlebrink, J., & Desaix, M. (2002). *Försöksprojekt i matematik vid Ingenjörshögskolan i Borås*. Högskolan i Borås, Centrum för lärande och undervisning. Rapport nr 3, 2002.
4. Sigrén, P., & Borglund, L. (2003). *Utvärdering av en genomförd distanskurs vid Högskolan i Borås*. Högskolan i Borås, Centrum för lärande och undervisning. Rapport nr 4, 2003.
5. Holmeros Skoglund, K., & Högberg, I. (2003). *Studentsupport vid Högskolan i Borås – Behov, verksamhet och visioner*. Högskolan i Borås, Centrum för lärande och undervisning. Rapport nr 5, 2003.
6. Eklöf, A. (2005). *Diskussionsforum i en lärplattform – ett socialt och kunskapsmässigt stöd för distansstudenter*. Högskolan i Borås, Centrum för lärande och undervisning. Rapport nr 6, 2005.

Skrifter från Centrum för lärande och undervisning

1. Arvidsson, I. (2001). *En yrkesutbildning som ger kunskap och personlig utveckling genom reflektion*. Högskolan i Borås, Centrum för lärande och undervisning. Skrift nr 1, 2001.
2. Appelqvist, R., & Sigrén, P. (2003). *Mångfald i högskolan – En delstudie av Akademiskt introduktionsår vid Högskolan i Borås*. Högskolan i Borås, Centrum för lärande och undervisning. Skrift nr 2, 2003.
3. Borglund, L. (2004). *Bättre produktion – Utvärdering av en flexibel utbildning*. Högskolan i Borås, Centrum för lärande och undervisning. Skrift nr 3, 2004.